REGISTERED No. B. 156.

श्री

જૈન ધર્મ પ્રકાશ.

सेव्यास्तीर्थकृतः सुरेन्द्रमहिताः पूज्या विधायाचार्याः
सेव्याः सन्मुनयश्च पूज्यचरणाः [illegible]
सच्छीलं परिपालनीयमतुलं कार्यं तपो निर्मलं।
ध्येया पंचनमस्कृतिश्च सततं [illegible] सद्भावना ॥

પુસ્તક ૩૨ મું.] ફાલ્ગુન. સંવત ૧૯૭૨. વીર સંવત ૨૪૪૨. [અંક ૧૨ મો.

પ્રગટ કર્તા,
શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા—ભાવનગર.

અનુક્રમણિકા.

૧	ભાવ ભક્તિરેખા. (પદ્ય)	[illegible]
૨	મનુષ્યનું કૃત્યાકૃત્ય. (પદ્ય)	[illegible]
૩	શ્રી સમયસાર પ્રકરણ—ભાષા અનુવાદ (સ્થા)	[illegible]
૪	સ્વાર્થ અંધતા તજી સ્વાર્થત્યાગી થવાની જરૂર.	[illegible]
૫	આત્માર્થીજનો ગોચર હિતવચનો	[illegible]
૬	શુદ્ધિ સ્વરૂપ	[illegible]
૭	જૈનોનું અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર અને નીતિ શાસ્ત્ર	[illegible]
૮	શ્રી વિજયધર્મસૂરિનું ભાવનગર પધારવું.	[illegible]
૯	શ્રી લીંબડીમાં જૈન બોર્ડીંગની સ્થાપના.	[illegible]
૧૦	જાહેર વ્યાખ્યાનથી થતા લાભ.	[illegible]

ભાવનગર—શ્રી આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. ગુલાબચંદ લલ્લુભાઈએ છાપ્યું.

વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૧) પોસ્ટેજ રૂ. ૦–૪–૦ ભેટના પોસ્ટેજ સહિત.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

અમારૂં પુસ્તક પ્રસિદ્ધિ ખાતું.

૧ હાલમાં છપાય છે.

૧ શ્રી કર્મપ્રકૃતિ ગ્રંથ. શ્રી યશોવિજયજી કૃત ટીકા યુક્ત.
(શ્રી બુહારીવાળા શા. ભીખાભાઈ સોભાગચંદની સહાયથી.)

૨ શ્રી ઉપદેશ સપ્તતિકા. મોટી ટીકા યુક્ત.
(શ્રી ગોઘા નિવાસી પરી કલ્યાણચંદ ભગવાનદાસની સહાયથી.)

૩ શ્રી પંચપૂર્વક કર્મગ્રંથાદિ વિચાર. (ગુટકાકારે)
(શ્રી ભાવનગર નિવાસી શ્રાવિકાઓની સહાયથી.)

૪ શ્રી શાંતિનાથ ચરિત્ર. પદ્યબંધ સંસ્કૃત.
(શ્રી [illegible] ની સહાયથી.)

૫ શ્રી કર્પૂર પ્રકર ગ્રંથ. મોટી ટીકા યુક્ત.
(શ્રી [illegible] નિવાસી શા. હીરાચંદ લક્ષ્મીચંદની સહાયથી.)

૬ શ્રી ચંદરાજાનો રાસ. સાર અને રહસ્યયુક્ત. (ગુજરાતી)
(શ્રી પાલણપુર નિવાસી શા. રણછોડદાસ ભાયચંદની સહાયથી.)

૭ શ્રી હૈમલઘુપ્રક્રિયા વ્યાકરણ. (બીજી આવૃત્તિ)
(શ્રી પેથાપુર નિવાસી શા. [illegible] ની અર્ધ સહાયથી.)

૮ શ્રી વસ્તુપાળ ચરિત્ર ભાષાંતર (ગુજરાતી)
(શેઠ નાગરદાસ પુરૂષોત્તમદાસની અર્ધ સહાયથી.)

૨ તૈયાર હોવાથી તરતમાં છપાવા શરૂ થશે.

૯ શ્રી ઉપદેશપ્રાસાદ ગ્રંથ મૂળ. સ્થંભ ૭ થી ૧૨–સંસ્કૃત.
(શા. હીરાલાલ [illegible] ની સહાયથી.)

૧૦ શ્રી સપ્તતિકા (છઠ્ઠો) કર્મગ્રંથની ભાષ્ય ટીકાયુક્ત–સંસ્કૃત.
(શ્રી પાદરા નિવાસી શા. [illegible] ની અર્ધ સહાયથી.)

૧૧ શ્રી પાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ગદ્યબંધનું ભાષાંતર.

૧૨ શ્રી મલ્લિનાથ ચરિત્ર પદ્યબંધનું ભાષાંતર.

૧૩ શ્રી પરિશિષ્ટ પર્વનું ભાષાંતર.

૩ તૈયાર થાય છે.

૧૪ શ્રી ઉપમિતિ ભવપ્રપંચા કથાનું [illegible] ભાષાંતર.

૧૫ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય ચરિત્ર. (સ્વતંત્ર લેખ)

૧૬ શ્રી ઉપદેશ પ્રાસાદ ગ્રંથ, મૂળ. સ્થંભ ૧૩ થી ૨૪–સંસ્કૃત.

૧૭ શ્રી [illegible] તથા સંબંધી વિધિવિધાન તથા સ્તવનાદિ.

૧૮ અઢાર પાપસ્થાનક ને બાર ભાવનાની સઝાય. અર્થ વિવેચન યુક્ત.

ઉપરના ગ્રંથો પૈકી નં. [illegible] માટે સહાયની અપેક્ષા છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्री

જૈન ધર્મ પ્રકાશ.

પુસ્તક ૩૨ મું.

शार्दुलविक्रिडितम्.

वंद्यास्तीर्थकृतः सुरेंद्रमहिता पूजां विधायामलां ।
सेव्यः सन्मुनयश्च पूज्यचरणाःश्राव्यं च जैनं वचः ॥
सच्छीलं परिपालनीयमतुलं कार्यं तपो निर्मलं ।
ध्येया पंचनमस्कृतिश्च सततं भाव्या च सद्भावना ॥१॥

સંવત ૧૯૭૨ ના ચૈત્રથી સં. ૧૯૭૩ ના ફાગણ સુધીના અંક ૧૨.

પ્રકટ કર્ત્તા.
શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સભા,
ભાવનગર.

વીર સંવત ૨૪૪૨-૪૩ વિક્રમ સંવત ૧૯૭૨-૭૩
શાકે. ૧૮૩૮ સને ૧૯૧૬-૧૭

આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—ભાવનગર.

વાર્ષિક મૂલ્ય રૂા. ૧) લેટના પોસ્ટેજ સાથે પોસ્ટેજ રૂા. ૦-૪-૦
બહારગામવાળાને રૂા. ૧-૪-૦.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ટાઇટલના શ્લોકનો અર્થ.

"ભવ્ય પુરૂષોએ સુરેંદ્રોએ પૂજિત એવા તીર્થંકર ભગવંતને વંદના કરવી, તેમની નિર્મળ રીતે પૂજા કરવી, જેમના ચરણ કમળ પૂજનિક છે. એવા સન્મુનિઓ—ઉત્તમ આચારવાળા મુનિ મહારાજની સેવા કરવી, જિનેશ્વરની વાણી સાંભળવી, અતુલ એવો ઉત્તમ આચાર સતત્ પાળવો, નિર્મળ—કોઇપણ પ્રકારની વાંછા રહિત તપ કરવો, પંચ નમસ્કાર (નવકાર) મંત્રનું ધ્યાન, કરવું-જાપ કરવો, અને ઉત્તમ પ્રકારની ભાવના નિરંતર ભાવવી."

માસીકની અંદરના મથાળાના શ્લોકનો અર્થ.

"આ જગતમાં ખરો સુખી કોણ? તેના ઉત્તરમાં કહે છે કે—જેને યોગાભ્યાસ તેજ પિતા હોય, વિષયથી વિરતિ (વિરમવું) તદ્રૂપ માતા હોય, અતિદિવસ વિવેક જાળવવો તદ્રૂપ બંધુ (ભાઇ) હોય, વિષયાદિકની અનિચ્છા તદ્રૂપ ભગિની (બ્હેન) હોય, ક્ષાંતિ (ક્ષમા) રૂપ સ્ત્રી હોય, વિનયરૂપ પુત્ર હોય, ઉપકાર તેજ પ્રિયમિત્ર હોય, વૈરાગ્ય તેજ સહાયક હોય, અને ઉપશમ તેજ જેનું ઘર હોય, તેનેજ સુખી સમજવો." આવા ઉત્તમ પરિવાર વિનાના મનુષ્યોને વાસ્તવિક સુખી સમજવા નહીં, તેમનું સુખ માત્ર માન્યતા પુરતુંજ સમજવું.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्री जैन धर्म प्रकाश.

પુ. ૩૨ માની વાર્ષિક અનુક્રમણિકા.

વિષય.	લેખક.	પૃષ્ઠ.
૧ પદ્યાત્મક લેખો. (૨૬)		
૧ નૂતન વર્ષની અભ્યર્થના.	(રત્નસિંહ દુમરાકર)	૧
૨ શ્રી જિનેંદ્ર દેવ સ્તુતિ.	(સાંકળચંદ પીતામ્બરદાસ)	૨
૨ આપ વીતી.	(રત્નસિંહ દુમરાકર)	૨
૪ આ તે સાચો સંસાર કે ઇંદ્રજાળ.	,,	૮૫
૫ બે ઘડીના મેમાન.	(અમીચંદ કરશનજી)	૮૬
૬ વ્યભિચાર દોષ.	(દુર્લભજી ગુલાબચંદ)	૧૦૯
૭ બોધસુધા.	(રત્નસિંહ દુમરાકર)	૧૧૧
૮ આશાની અભિલાષા.	(કવિ સાંકળચંદ)	૧૪૧
૯ અન્યોક્તિ અષ્ટક.	(રત્નસિંહ દુમરાકર)	૧૪૨
૧૦ સમ્યકત્વીનું અંતર.	,,	૧૭૩
૧૧ સજ્જનતા વિષે અષ્ટક.	(દુર્લભજી ગુલાબચંદ)	૧૭૪
૧૨ શાલિભદ્રની ભદ્રા પાસે યાચના.	(રત્નસિંહ દુમરાકર.)	૨૦૫
૧૩ વીરપુત્રોને જાગૃત થવાની જરૂર	(કવિ સાંકળચંદ)	૨૦૬
૧૪ અભિમાન અને મમત્વ.	(દીલખુશ)	૨૨૨
૧૫ ચેતનને ચેતવણી.	(રત્નસિંહ દુમરાકર)	૨૪૧
૧૬ સુખી દુઃખી જીવતર.	(દુર્લભજી ગુલાબચંદ)	૨૪૨
૧૭ ચેતન મન સંવાદ.	(રત્નસિંહ દુમરાકર)	૨૭૩
૧૮ અરિહંતને આરાધવા વિષે.	(અમીચંદ કરશનજી)	૨૭૮
૧૯ સમ્યકત્વીનું કર્તવ્ય.	(રત્નસિંહ દુમરાકર)	૩૦૯
૨૦ મુમુક્ષુને આમંત્રણ.	,,	૩૦૯
૨૧ શીળ વિષે.	(અમીચંદ કરશનજી)	૩૧૦
૨૨ કમળકર્તાની બાગભક્તિ.	(કવી સાંકળચંદ)	૩૪૧
૨૩ પરોપદેશે પાંડિત્યમ્.	,,	૩૪૨
૨૪ સદ્બોધ શિક્ષા.	(મર્હુમ દીલખુશ)	૩૪૨

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૨૫ ભવ્ય ભક્તિરેખા. (રત્નસિંહ દુમરાકર) ૩૭૫

૨૬ મનુષ્યનું કૃત્યાકૃત્ય. (કવિ સાંકળચંદ) ૩૭૬

૨ કથાનુયોગના લેખો. (૩)

૧ સંવાદસુંદર અંતર્ગત સંવાદ.

૧ કસ્તુરી ને ચંદનનો સંવાદ. ૨૭

૨ દાન શીલ તપ ભાવનો સંવાદ. ૩૦

૨ ચંદરાજાના રાસ ઉપરથી નીકળતો સાર.

૧૩૧–૧૬૬–૨૨૯–૨૫૫–૨૮૬–૩૨૧

૩ બુદ્ધિસ્વરૂપ (ચાર પ્રકારની બુદ્ધિ ઉપર દષ્ટાંતો.) ૩૫૧–૩૮૩

૩ ધાર્મિક લેખો. (૭)

૧ પ્રશમરતિ પ્રકરણ (મુળ, અર્થ, વિવેચન.) સન્મિત્ર કર્પૂરવિજયજી.

૭–૮૬–૧૧૨–૧૪૩–૧૭૫–૨૦૭–૨૪૩–૨૭૯

૨ યોગ્યાયોગ્ય શિષ્ય પરીક્ષા. (નંદીસૂત્ર ટીકા.) ૯૧–૧૧૭–૧૫૦–૧૮૩

૩ અહિંસા પરમો ધર્મઃ (જૈની અહિંસા.)

૧ લેખક–લાલાલજપતરાય. (ભાષાંતરકાર ને. ગી. કાપડીઆ.) ૧૫૪

૨ લેખક–અહિંસાઇસ્ટ. ,, ૨૬૩

૩ લેખક–મોહનલાલ કરમચંદ ગાંધી. ,, ૨૬૮

૪ લેખક–અજિતપ્રસાદ–અધિપતિ જૈન ગેઝેટ. ,, ૨૯૫

૫ લેખક–વકીલ નંદલાલ લલુભાઇ. ૩૦૧

૪ જિનરાજ ભક્તિ. ૧૬૮–૨૨૩

૫ જૈનોનું આસ્તિકય. (ભાષાંતરકાર ને. ગી. કાપડીઆ.) ૨૧૪–૨૪૯

૬ સમયસાર પ્રકરણ ભાષાંતર. (સન્મિત્ર કર્પૂરવિજયજી.) ૩૧૧–૩૪૪–૩૭૭

૭ જૈનોનું અધ્યાત્મશાસ્ત્ર ને નીતિ શાસ્ત્ર. (ભાષાંતરકાર નેમચંદ ગીરધરલાલ કાપડીઆ.) ૩૬૦–૩૯૩

૪ નૈતિક લેખો. (૨)

૧ દુઃખિતેષુ કુરૂ દયાં–બારમું સૌજન્ય.(લે.–મૌક્તિક)૨૦–૧૨૩–૧૫૯–૧૮૫

૨ એક સ્મરણીય દિવસ. ,, ૩૩૦

૫ ઉપદેશાત્મક લેખો. (૫)

૧ બોધવચનો. (અમીચંદ કરશનજી.) ૧૩૯

૨ મહાવીર વિદ્યાલયમાં ભાષણ. (કુંવરજી આણંદજી.) ૩૧૮

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૩ સ્વાર્થ અંધતા તજી ખરા સ્વાર્થનિષ્ઠ થવાની જરૂર. (મુ. ક. વિ.) ૩૮૧
૪ આત્માર્થીજનો માટે હિતવચનો. (મુ. ક. વિ.) ૩૮૨

૬ સામાજિક લેખો. (૫)

૧ જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સનું દશમું અધિવેશન. ૩૫
૨ દશમી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સનો રીપોર્ટ. ૧ થી ૪૮ (૩૭ થી ૮૪)
૩ ભાવનગરના સંઘની કાર્યવ્યવસ્થા. ૨૩૭
૪ મુંબઇમાં જૈનો માટે સસ્તા ભાડાની ચાલીઓની જરૂર. ૨૭૩
૫ યાત્રિક બંધુઓ ને બહેનોને અગત્યની સૂચનાઓ. (મુ. ક. વિ.) ૩૭૧

૭ પ્રકીર્ણ લેખો. (૧૩)

૧ નવું વર્ષ. ૩
૨ ધાર્મિક કેળવણી. (કુંવરજી આણંદજી.) ૯૮
૩ મ્હારૂં ૩૨ મું વર્ષ. (વકીલ નંદલાલ લલુભાઇ.) ૧૦૨
૪ આપણો ઉદય શી રીતે થાય? (વેણીચંદ સૂરચંદ.) ૧૦૬
૫ જુહાર અને જયંતિ શબ્દ સંબંધી શંકા સમાધાન.
(ડાહ્યાભાઈ મોતીચંદ.) ૧૦૭
૬ સર્વ ઉન્નતિનું મૂળ આત્મોન્નતિ. (પાનાચંદ કરમચંદ શાહ.) ૧૪૭
૭ ખમતખામણાના મુનિરાજ તરફથી લખાતા પત્રો. ૨૦૪
૮ સુખનું સંશોધન. (નંદલાલ વજેચંદ દફતરી.) ૨૩૯
૯ નવીન સૂચના. (મુનિ રત્નવિજય.) ૨૫૪
૧૦ જ્ઞાનસાર (અષ્ટક) ના અર્થમાં સુધારો. ૨૭૫
૧૧ સિદ્ધાચળ ઉપર મૂળનાયકની પૂજા. ૨૭૬
૧૨ સિદ્ધાચળ–યાત્રા. કાર્ત્તિકી પૂર્ણિમા. ૩૦૭
૧૩ પ્રાકૃત ભાષાનું મહત્ત્વ. (મુનિ વિદ્યાવિજય) ૩૬૮

૮ સ્વીકાર ને સમાલોચના. (૩)

૧ પાટણની પ્રભુતા વિષે અમારો અભિપ્રાય. અંક ૬ ટાઇટલ.
૨ શ્રી સિમંધર જિન સ્તવન વિષે. અંક ૧૦ ,,
૩ મેવાડના જૈનમંદિરોના જીર્ણોદ્ધારના રીપોર્ટ વિષે. અંક ૧૧ ,,

૯ વર્તમાન સમાચાર. (૭)

૧ શ્રી સૌરાષ્ટ્ર વીશાશ્રીમાળી બોર્ડીંગ. (જુનાગઢ) ૧૪૦

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૨ ધોલેરા જૈન જ્ઞાનપ્રવેશક સભાનો વાર્ષિક મહોત્સવ. અંક ૫ ટા.
૩ શ્રી જુનાગઢમાં એક સાથે બે સંસ્થાનો જન્મ. અંક ૮ ટા.
૪ શ્રીઆગમોદય સમિતિ અંતર્ગત સૂત્રવાંચના. ૩૭૪
૫ શ્રીવિજયધર્મસૂરિનું ભાવનગર પધારવું. ૩૯૯
૬ શ્રીલીંબડી જૈન બોર્ડીંગની સ્થાપના. ૪૦૧
૭ જાહેર વ્યાખ્યાનથી થતા લાભ. (મુ. વલ્લભવિ. નું પધારવું) ૪૦૨

૧૦ ખેદકારક મૃત્યુની નોંધ (૫)

૧ મુનિરાજશ્રી સિંહવિજયજી. અંક ૨ ટા.
૨ પરી બાલાભાઈ દલસુખભાઇ. (કપડવંજ) „
૩ શા. માણેકચંદ મોતીચંદ. (ભાવનગર) „
૪ શા. અમૃતલાલ પુરૂષોત્તમ. „ ૩૪૦
૫ શા. મગનલાલ કંકુચંદ. (વીજાપુર) અંક ૧૨ ટા.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्री जैन धर्म प्रकाश.

पिता योगाभ्यासो विषयविरतिः सा च जननी ।
विवेकः सोदर्यः प्रतिदिनमनीहा च भगिनी ॥
प्रिया क्षांतिः पुत्रो विनय उपकारः प्रियसुहृत् ।
सहायो वैराग्यं गृहमुपशमो यस्य स सुखी ॥ १ ॥

પુસ્તક ૩૨ મું.] ફાગણ. સંવત ૧૯૭૩. વીર સંવત ૨૪૪૩. [અંક ૧૨ મો.

ભવ્ય ભક્તિ–રેખા.

રાગ—સારંગ.

(મારી લાડકડીની લજ્જાને સંભાળજો રે—એ લય.)

અમારા અંતરના આરામ, એક અરિહંતજી રે;
રટું હું રાત દિવસ તુમ નામ, ભજું ભગવંતજી રે. અમારા૦

જગતારક બિરૂદ ધરાવો, વિભુ વ્હેલા વ્હારે આવો;
કરૂણાકર કિલ્મિષ કાપો, અતિશયવંતજી રે. અમારા૦

મૃગજળ પાછળ હું ધાયો, મધુબિંદુ જોઈ મલકાયો;
તુમ ચરણ–શરણ છે એક અતુલ ગુણવંતજી રે. અમારા૦

હું મ્હેલ ચણાવું મનનો, ભમું ભ્રમર થઈ ધન–વનનો;
એ મોહ મિટાવો મારો, મહિમાવંતજી રે. અમારા૦

મુને નિરખો નેહ નજરથી, પંપાળીને પાવન કરથી;
આવો મુજ દિલ–દેવળમાં, સમતાવંતજી રે. અમારા૦

તુમ રત્નત્રયિ સંભાળું, મણિકાર થઇ હું ભાળું;
આપો એ અકલ કળા, અમને અકલંકજી રે. અમારા૦

રત્નસિંહ—દુમરાકર.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મનુષ્યનું કૃત્યાકૃત્ય.

(સરસ્વતીચંદ્ર નાટકમાંનો પરણીને પસ્તાવું—એ રાગ.)

જનમીને મરવું, વળી પાછું અવતરવું, ઉંધે મસ્તક અધર લટકવું;
લખ ચોરાશી ફરવું, એવા દુઃખથી ડરવું રે, ધ્યાન પ્રભુનું ધરવું. ટેક. ૧

ક્રોધ માન માયા મદ મત્સર, લોભે પરધન હરવું;
કુમતિવશ કામાંધ બનીને, પર રમણીથી હળવું,
એવા દુઃખથી ડરવું રે, ધ્યાન પ્રભુનું ધરવું. ૨

પ્રપંચપાસે વિશ્વાસીને, લાલચ દેઇ છેતરવું;
નિરઅપરાધી પશુ પંખીનું, નાહક જીવતર હરવું,
એવા દુઃખથી ડરવું રે, ધ્યાન પ્રભુનું ધરવું. ૩

મોહ મદીરા પાન કરીને, નહિ કરવાનું કરવું;
ચોરી ચાડી ચુગલી કરીને, પેટ પાપથી ભરવું,
એવા દુઃખથી ડરવું રે, ધ્યાન પ્રભુનું ધરવું. ૪

સત્ય ક્ષમા સંતોષ દયાથી, પરહિત કરી દુઃખ હરવું;
સદાચારની સરલ વાટમાં, સમતા સહિત વિચરવું,
એવા ગુણથી મરવું રે, ફરી ફરી નહિ અવતરવું. ૫

ભક્તિ સ્તુતિ વૈરાગ્ય વાસના, વાસીત મનસર ભરવું;
શત્રુ મિત્રમાં સમદૃષ્ટિથી, વૈર વિરોધ વિસરવું,
એવા ગુણથી મરવું રે, ફરી ફરી નહિ અવતરવું. ૬

કરૂણા પ્રમોદ મૈત્રાદિકથી, જીવન સફળ કરવું;
આશ્રવ ટાળી સંવર પંથે સાકળચંદ સંચરવું,
એવા ગુણથી મરવું રે, ફરી ફરી નહિં અવતરવું. ૭

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રી સમયસાર પ્રકરણ–ભાષાઅનુવાદ (સરહસ્ય)

(લેખક:—સદ્‌ગુણાનુરાગી કર્પૂરવિજયજી)

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૩૧૭ થી.)

અથ સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન પ્રરૂપણનામા અષ્ટમ અધ્યાય.

બંધતત્ત્વમાં સમાવેશિત કરેલાં પુન્ય અને પાપને જૂદાં ગણીએ તો ઉક્ત સાત તત્ત્વો (ને બદલે) નવ તત્ત્વો પણ કહેવાય છે. સંક્ષેપે કે વિસ્તારે તે તત્ત્વોનો અવબોધ થવો તે સમ્યગ્‌જ્ઞાન કહેવાય છે. તે જ્ઞાન આભિનિબોધિક (મતિ), શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યવ અને કેવળ ભેદે કરીને પાંચ પ્રકારનું જાણવું. તે સર્વ તત્ત્વોની શ્રદ્ધા–પ્રતીતિ તે સમ્યગ્‌દર્શન–સમ્યગ્‌જ્ઞાનની ઉત્પત્તિના કારણરૂપ છે. તે સમ્યગ્‌દર્શન કોઈક જીવને ગુરૂ ઉપદેશાદિક વગરજ કર્મના ઉપશમાદિકવડે સ્વભાવે જ ઉપજે છે અને કોઇક જીવને કર્મ ઉપશમાદિ સદ્‌ભાવે ગુરૂ–ઉપદેશ અથવા જિનપ્રતિમા દર્શનાદિ બાહ્ય આલંબનની પ્રાપ્તિવડે ઉપજે છે. તે સમ્યગ્‌દર્શનના ત્રણ ભેદ કહ્યા છે–૧ ઔપશમિક, ૨ ક્ષાયોપશમિક અને ૩ ક્ષાયિક. તેમાં ઔપશમિક સમકિત, ઉપશમશ્રેણીએ ચઢતાં અનંતાનુબંધી કષાયો અને સમકિતમોહની, મિશ્રમોહની તથા મિથ્યાત્વમોહની એ ત્રણ દર્શનમોહનીય ઉપશાન્ત થયે છતે ઉપજે છે. અથવા જે અનાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવ અધ્યવસાય વિશેષરૂપ યથાપ્રવૃત્તિ કરણવડે આયુવર્જિત શેષ સાતે કર્મની સ્થિતિ પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગે હીન એક ક્રોડાક્રોડ સાગરોપમ પ્રમાણ કરીને, અપૂર્વકરણવડે દુર્ભેદ્ય રાગાદિજનિત ગ્રંથીને ભેદી નાંખી, અનિવૃત્તિ કરણવડે અંતર્મુહૂર્ત કાળપ્રમાણ–જેમાં મિથ્યાત્વ મોહનીયનાં દળીયા વેદવાના નથી એવું અંતરકરણ કરે, તે કર્યે છતે મિથ્યાત્વ મોહનીયની બે સ્થિતિ થાય–પહેલી અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ વેદાતી સ્થિતિ અને બીજી અંતરકરણથી ઉપરલી બાકીની સ્થિતિ. અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ કાળે કરી પ્રથમ સ્થિતિ વેદાઈ રહ્યે છતે અંતરકરણના પહેલા સમયેજ મિથ્યાત્વ મોહનીયના દળીયાંના ઉદયનો અભાવ હોવાથી તે જીવને ઔપશમિક સમકિત પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ જે સમકિતથી ચ્યવી–પડી મિથ્યાત્વ પામેલો સાદિ મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવ સમકિત મોહની અને મિશ્રમોહની બંને પુંજોને મિથ્યાત્વમાં ક્ષેપવ્યા પછી પાછો શુભ પરિણામવંત બને છે તે શુભાશય જીવ પણ ઉક્ત સમકિતને પામી શકે છે.

એ રીતે ઔષધ વિશેષ સમાન પ્રાપ્ત થયેલા ઉપશમ સમ્યકત્વવડે મદન કોદ્રવ સમાન મિથ્યાત્વ મોહનીય શોધાતું છતું ત્રણ પ્રકારનું થાય છે—૧ શુદ્ધ, ૨ અર્ધ-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

વિશુદ્ધ અને ૩ અવિશુદ્ધ. ઉક્ત શુદ્ધાદિક પુંજો અનુક્રમે તત્ત્વશ્રદ્ધાન, ઉદાસીનતા અને વિપરીત શ્રદ્ધા ઉપજાવવાથી ૧ સમ્યક્ત્વ, ૨ મિશ્ર અને ૩ મિથ્યાત્વરૂપ કહેવાય છે. જ્યારે શુદ્ધ પુંજનો ઉદય થાય ત્યારે ક્ષાયોપશમિક સમકિત કહેવાય છે. કેમકે તેમાં ઉદયાગત મિથ્યાત્વનો (સમકિત મોહનીરૂપે વિપાકોદયવડે વેદીને) ક્ષય કરાય છે અને જે સત્તાગત (મિથ્યાત્વ) છે તેને ઉપશાન્ત કરાય છે. ક્ષાયોપશમિક સમકિતમાં મિથ્યાત્વનો વિપાકથી અનુભવ ન હોય, પ્રદેશથી ઉદય તો હોય; જ્યારે ઉપશમ સમકિતમાં કોઈ પણ રીતે મિથ્યાત્વનો ઉદય નજ હોય. ક્ષાયક સમકિત તો અનંતાનુબંધી કષાયની ચોકડી અને દર્શનમોહનીય ત્રિકનો ક્ષય થયે છતે જ પ્રગટે છે.

ક્ષાયિક સમકિતની પ્રથમ પ્રાપ્તિ કરનારા સંખ્યાતા વર્ષના આઉખાવાળા મનુષ્યો જ જાણવા; અને એ ત્રણે પ્રકારનાં સમકિત વૈમાનિક દેવોમાં, પ્રથમની ત્રણ નરકોમાં સંખ્યાત-અસંખ્યાત વર્ષાયુ મનુષ્યોમાં, અને અસંખ્યાત વર્ષાયુ તિર્યંચોમાં હોઇ શકે છે. બાકીના દેવોમાં, નારકોમાં અને સંખ્યાત વર્ષાયુ સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિ તિર્યંચોમાં ઔપશમિક અને ક્ષાયોપશમિક એ બે સમકિત હોઇ શકે છે. એક બે ત્રણ અને અને ચાર ઇન્દ્રિયવાળાને તેમજ અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય જીવોને ઉકત ત્રણે સમકિતમાંથી એક પણ પ્રકારનું સમકિત લાભતું નથી. એ રીતે સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન પ્રરૂપણ નામા સમયસારનો આઠમો અધ્યાય થયો.

હવે સમ્યક્ ચારિત્ર પ્રરૂપણ નામા નવમો અધ્યાય કહે છે.
(નવમો અધ્યાય)

સદોષ વ્યાપારથી વિરમવું તેને સમ્યક્ચારિત્ર કહ્યું છે. ૧ સર્વથી અને ૨ દેશથી એમ તે બે પ્રકારનું છે. તેમાં સર્વથી ભરત ઐરવત ક્ષેત્રમાં પહેલા છેલ્લા તીર્થંકરોના શાસનમાં પાંચ મહાવ્રત રૂપ છે, અને મધ્યના ૨૨ તીર્થંકરોના તેમજ મહાવિદેહ ક્ષેત્રવર્તી તીર્થંકરોના શાસનમાં પરિગ્રહનો ત્યાગ કર્યે છતે મૈથુનનો ત્યાગ થઇ ચૂકયો એ બુદ્ધિથી ચાર મહાવ્રત રૂપ છે. તે ચારિત્ર-ધર્મની, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ માતા રૂપ છે કેમકે એ 'પ્રવચન માતા' થકી ચારિત્રધર્મની ઉત્પત્તિ, પાલન અને વિશુદ્ધિ થવા પામે છે. ૧ સામાયિક, ૨ છેદોપસ્થાપનીય, ૩ પરિહાર વિશુદ્ધિ, ૪ સૂક્ષ્મસંપરાય અને ૫ યથાખ્યાત એ પાંચ પ્રકારના ચારિત્ર જાણવા. બીજા અને ત્રીજા પ્રકારના ચારિત્ર ભરત, ઐરવત ક્ષેત્રમાં પહેલા છેલ્લા તીર્થંકરોના શાસનમાં જ હોય છે. (બાકીના તીર્થંકરોના શાસનમાં એ બે ચારિત્ર હોતાં નથી, તે સિવાયનાં ચારિત્ર હોય છે, ત્યારે પહેલા છેલ્લા તીર્થંકરોના શાસનમાં સર્વે ચારિત્ર

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

હોય છે). આ સર્વવિરતિ ચારિત્ર ગૃહત્યાગી સાધુજનોને હોય છે. તે પાળવામાં અસમર્થ ગૃહસ્થોને દેશવિરતિ ચારિત્ર હોય છે. તેને માટે પાંચ અણુવ્રત, ત્રણ ગુણવ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રત, સર્વે મળીને બાર વ્રત કહ્યાં છે. ૧ બે કરણ ત્રણ જોગ, ૨ બે કરણ બે જોગ, ૩ બે કરણ એક જોગ, ૪ એક કરણ ત્રણ જોગ, ૫ એક કરણ બે જોગ અને ૬ એક કરણ એક જોગ એમ શ્રાવકને એક એક વ્રતને અંગીકાર કરવાની અપેક્ષાએ છ છ ભાંગા થાય છે. બે ત્રણ આદિ વ્રત અંગીકાર કરતાં દ્વિક ત્રિક આદિ સંયોગો આશ્રી અપર અપર વ્રત સંબંધી છ છ ભાંગાના સંવેધવડે યથોત્તર છ ગુણા થાય છે. (એક એક વ્રતમાં દ્વિક સંયોગે છત્રીશ છત્રીશ ભાંગા થાય છે.) આ પ્રમાણેની ભંગ સંખ્યા અને તે કેવી રીતે થાય છે તેની સવિસ્તર હકીકત આ પ્રકરણની ટીકા, શ્રાવકવ્રતભંગ પ્રકરણ, ધર્મસંગ્રહાદિથી જાણવી. અહીં વિસ્તાર વધવાના કારણથી અને સામાન્ય બુદ્ધિવાળા વાંચનારને લેખ મુશ્કેલ લાગે તેવો થઇ જવાના કારણથી લખેલ નથી.

પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગે ન્યૂન એક કોટાકોટી સાગરોપમ પ્રમાણ સાત કર્મની સ્થિતિ થાય ત્યારે જીવ સમકિત પામે છે, તે સ્થિતિમાંથી પલ્યોપમ પૃથક્ત્વ જેટલી સ્થિતિ ઘટે ત્યારે જીવ દેશવિરતિપણું પામે છે અને તેમાંથી પણ સંખ્યાતા સાગરોપમ જેટલી સ્થિતિ ક્ષય થાય ત્યારે જીવ સર્વવિરતિપણું પામે છે.

ઇતિ નવમ અધ્યાય

દશમો અધ્યાય.

મરકત રત્ન અને પદ્મરાગ રત્નાદિક લોક પ્રસિદ્ધ રત્નો કરતાં વિશિષ્ટ ગુણવાળાં સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર એ ત્રણ રત્નો કહેવાય છે.

પરસ્પર સાપેક્ષતાએ એ ત્રણ રત્નોનું મોક્ષ લક્ષણ ફળ કહ્યું છે, પણ એક બીજાની નિરપેક્ષતાએ તેવું ફળ કહ્યું નથી. (તદાશ્રયી દૃષ્ટાંત કહે છે.) જ્ઞાન ચારિત્ર યુક્ત છતાં દર્શન –સમકિત રહિત અંગારમર્દક અભવ્ય હતા એમ સંભળાય છે, અને જ્ઞાન દર્શન યુક્ત છતાં પણ ચારિત્ર રહિત કૃષ્ણ, શ્રેણિક તથા સત્યકી (વિદ્યાધર) પ્રમુખ અધોગતિને પામ્યા છે, તેથી એ ત્રણે રત્નો સંગાતેજ રહ્યા છતાં શોભા પામે છે. આગમ–સિદ્ધાન્તમાં કહ્યું છે કે ‘ કરણી વગરનું એકલું જ્ઞાન નકામું છે. તેમજ જ્ઞાન વગરની ક્રિયા પણ નકામી છે. (અગ્નિથી બચવા ઇચ્છતાં છતાં) આંખે દેખતો પાંગળો અને દોટ મારી જનારો આંધળો એ બંને બળી મૂવા.’

‘જ્ઞાન અને ક્રિયા ઉભયના મેળાપથી કાર્યસિદ્ધિ થઈ શકે છે. એકચક્રવડે રથ

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ચાલી શકતોજ નથી. આંધળો અને પાંગળો વનમાં એકઠાં મળી એક બીજાની સહાયથી બચી ક્ષેમકુશળ નગરમાં પેસી શકયા.'

આ રત્નત્રયીની ઉત્કૃષ્ટપણે આરાધના કરનારા મહાનુભાવો તેજ ભવે, મધ્યમ રીતે આરાધના કરનારા ત્રણ ભવે અને જઘન્યપણે આરાધના કરનારા આઠ ભવે સીઝે, બુઝે, કર્મ–મુકત થાય, પરિનિર્વાણ પામે યાવત્ સર્વ દુઃખોનો અંત કરે. (પરંતુ) તેની વિરાધના કરનારા રત્નત્રયીને વિરાધી ચાર ગતિ રૂપ સંસાર અટવીમાં જ રખડે. તે માટે અનંત (અવ્યાબાધ–મોક્ષ) સુખના અભિલાષી–આકાંક્ષાવાળા મહાનુભાવોએ આ રત્નત્રયીની આરાધના કરવાનો જ (ખાસ) ઉદ્યમ કરવો. એજ સાચો અર્થ–પરમાર્થ છે.

" ગ્રંથ ઉપસંહાર. "

શ્રી તીર્થંકર મહારાજના પ્રવચનમાં જે કુશળતા તે જ્ઞાન કહેવાય છે, અને તેમાં જ જે અતિ નિર્મળ રૂચિ તે શ્રદ્ધા–સમકિત કહેવાય છે, તેમજ સદોષ (પાપ) વ્યાપારથી જે વિરમવું તે ચારિત્ર કહેવાય છે. હે ભવ્યજનો ! મોક્ષફળદાયક આ રત્નત્રયીને તમે સહુ ગ્રહણ કરો !

સ્વપર ઉપકારને માટે સંગ્રહિત કરેલ આ સમયસાર (પ્રવચન–રહસ્ય) ને જે મહાશય જાણે–સદ્દહે (માને) અને પાળે–તેનો યથાર્થ આદર કરે તે મહાનુભાવને મોક્ષપ્રાપ્તિ સુલભ જાણવી.

મેઘ અને ચંદ્રની જેમ લોકોને હિતકારી (સમૃદ્ધિ અને શીતળતા આપનારા), અને દેવતાઓને ઉલ્લાસ તથા ઉન્નતિદાયક પદ્મ–કમળની જેવી કાન્તિવાળા શ્રી જિનેશ્વર પ્રભુનાં ચરણ સદાય (ભવ્યજનોને) મોક્ષ સુખ અર્પો ! વ્યંગમાં ગ્રંથકારે **દેવચંદ્ર** (દેવાનંદ–સ્વશિષ્યની ઉન્નતિ કરનાર) એવું સ્વનામ પણ પ્રદર્શિત કર્યું. (છેલ્લી ગાથામાં અંતિમ મંગલાચરણ રૂપે ગ્રંથકારે બહુ સારૂં રહસ્ય બતાવ્યું છે તે વિસ્તારરૂચિજનોએ ટીકા ઉપરથી અવધારવું.) **शिवमस्तु सर्वं जगतः**

એ રીતે આરાધના વિરાધના ફળ નિરૂપણ નામા સમયસારનો દશમો અધ્યાય પૂર્ણ થયો; અને સમયસાર ગ્રંથ પણ પૂર્ણ થયો. ઈતિશમ્.

(આ ગ્રંથ શ્રી દેવાનંદસૂરિએ માગધી ગદ્યબંધ રચેલો છે. તેનાપર તેમણે પોતેજ સંસ્કૃત ટીકા રચી છે. (સંવત્ ૧૪૬૯) તેની ઉપરથી આ લેખ ટુંકામાં સારરૂપે લખવામાં આવ્યો છે.)

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्वार्थअंधता तजी खरा स्वार्थनिष्ठ थवानी जरूर.

" सर्वः स्वार्थवशाज्जनोभिरमते नो कस्य को वल्लभः "

સર્વ કોઈ પ્રાણી મનકલ્પિત સ્વાર્થ સાધી લેવાની ધૂનમાં મચી રહેલા દીસે છે. જ્યાંસુધી પોતાનો સ્વાર્થ સાધી લેવાની ગરજ હોય છે ત્યાંસુધી ગમે તેની ગમે તેટલી ઓશીયાળ પણ ભોગવે છે. પણ ' **ગરજ સરી એટલે વૈદડો વેરી** ' પોતાની મતલબ સરી પછી કોઈ કોઈની દરકાર કરતું જણાતું નથી. આનું નામ **સ્વાર્થ અંધતા**; બાકી વાસ્તવિક રીતે તો સ્વ એટલે આત્મા તેનો અર્થ એટલે પ્રયોજન, જેમાં હોય તે **સ્વાર્થ**. અર્થાત્ જેમાં આત્માનું ખરૂં વાસ્તવિક હિત સમાયેલું હોય તે સ્વાર્થ જ પ્રશંસનીય અને આદરણીય છે; અને જેમાં એથી વિપરીત અર્થ સમાયેલો હોય, અર્થાત્ જેથી સ્વહિત (આત્મહિત) થવાને બદલે ઉલટું અણહિત થતું હોય યા થવાનો સંભવ હોય તેવા કાર્યમાં રાચ્યા માચ્યા રહેવું તે તો કેવળ સ્વાર્થઅંધતા જ લેખવા યોગ્ય છે. સજ્જન પુરૂષો આવી સ્વાર્થઅંધતા પસંદ કરતા નથી. તેઓ તો ઉપરોક્ત ખરી સ્વાર્થનિષ્ઠાને જ આદરે છે–સ્વીકારે છે.

ગૃહસ્થ--શ્રાવક હો યા સાધુ હો સહુ કોઇ આત્મહિતૈષી જનોએ સ્વકર્તવ્યનિષ્ઠ થવાની જરૂર છે. જે કોઈ તેમાં પ્રમાદ યા શિથિલતા કરે છે તે પતિત અવસ્થાને પ્રાપ્ત થતાં પરિણામે ઉપહાસ્યતાને પ્રાપ્ત થાય છે. શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિ કહે છે કે ' શાસ્ત્રમાં સ્વસ્વ (પોતપોતાના) અધિકાર યા યોગ્યતાનુસારે જ સ્વોચિત કર્તવ્ય કરવાની મર્યાદા જણાવી છે, છતાં જેઓ સ્વચ્છંદ વૃત્તિથી અન્યથા આચરણ કરે છે તેમની અવદશા થવા પામે છે.' સાધુજનોએ શુદ્ધ સાધુમાર્ગ તરફ લક્ષ રાખી વિહિત માર્ગે જ ચાલવું જોઇએ. તેમણે નકામાં ગૃહસ્થોનાં ચુંથણામાં પડી ખુવાર થવું નહિ જોઇએ. શુદ્ધ ચારિત્રના ખપી સાધુજનોને થોડો પણ ગૃહસ્થનો પરિચય ચારિત્રમાં મલીનતા ઉપજાવી, છેવટે નીચે ગબડાવી દઇ, હાંસીપાત્ર બનાવી દે છે. અને તે વાસ્તવિક જ જણાય છે, કેમકે ઉત્તમ પ્રકારનો ધર્મવ્યાપાર તજી જે નિકૃષ્ટ પ્રકારનો ગૃહસ્થ જેવો માર્ગ આપમતિથી અખત્યાર કરવા જાય તેના એવા જ હાલ થવા જોઇએ. ગૃહસ્થનો પરિચય એટલે રાગાદિક પ્રતિબંધ એ જેમ જેમ વધતો જાય છે તેમ તેમ વધારે વધારે અને વ્હેલી વ્હેલી ખરાબી થવા પામે છે. અરે ! આવા અનર્થકારી પ્રતિબંધ, કહો કે પરિચયથી કેટલાક સાધુઓ અધમ દશાને પામી અંતે ઉભય ભ્રષ્ટ થયેલા જોવામાં યા સાંભળવામાં આવ્યા છે. એ વાત સત્ય ને પ્રગટ છતાં ઘણા બાળ સાધુઓ અદ્યાપિ તેવા દુષ્ટ પરિચયને તજતા

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

નથી-ગૃહસ્થ શ્રાવક શ્રાવિકાઓનો પ્રતિબંધ રાખ્યા કરે છે અને તેમને તેમના સ્વાર્થઅંધતાના કલ્પિત માર્ગમાં બીજા મુગ્ધ-કહો કે મૂર્ખ ભાઇ બ્હેનો સહાય કરે છે, એ બહુ ખેદની વાત છે. જેઓ જિનશાસનની ઉન્નતિ કરવા મહાવ્રત ધારણ કરી પંચ સાખે બંધાયેલા છે તેઓ પાછા પ્રચ્છન્નપણે યા પ્રગટપણે પૂર્વોક્ત પ્રતિબંધ રાખી અનેક પ્રકારના દુષ્કર્મ કરે અને તે વાતને પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે જાણતાં છતાં તેવા હરામી વેશધારીને યોગ્ય શિક્ષા આપવાને બદલે તેમના ધારેલાં નીચ કાર્ય સાધી લેવામાં અન્ય સહાયભૂત થાય આ કેવી ધૃષ્ટતા? કેવી નિર્લજ્જતા? અને કેવી નીચતા? જૈનશાસનમાં મનુષ્યપણે આવા નીચજનોનો જન્મ થવાને બદલે પશુ રૂપે જન્મ થયો હોય તો તે ખેદકારક ગણાય નહિં. તેવાં નીચ કામ કરનાર અને કરાવનારાનો જન્મ કેવો નિષ્ફળ ચાલ્યો જાય છે તેનો ખ્યાલ સરખો પણ તે દુર્ભાગીઓને ક્યાંથી આવે? આ કડવાં લખાણથી તેવા નાદાન જીવોને હિત થવાનો ઓછો સંભવ છે, પણ તેવાં નીચ કાર્ય નિંદાપાત્ર હોઇ, કોઈ રીતે પુષ્ટિ આપવા યોગ્ય નથી જ એમ સમજી, જે કોઇ તેવાં નીચ-નિંદ્ય કાર્યને પુષ્ટિ આપતા અટકશે તેમને તો આ લખાણ અવશ્ય ઉપકારક થઇ શકશે. ઇતિશમ્.

સન્મિત્ર કર્પૂરવિજયજી.

आत्मार्थी जनोए लक्षमां लेवा योग्य केटलांएक हितवचनो.

૧ જ્યાં ગુણી જનોનો નિવાસ હોય, સત્ય-પ્રમાણિક વ્યવહાર ચાલતો હોય, પવિત્રતા સચવાતી હોય અને પ્રતિષ્ઠા વધતી હોય, તેમજ અનેક અપૂર્વ ગુણોનો લાભ મળતો હોય એવા શુભ સ્થાનમાંજ બુદ્ધિશાળી જનોએ પોતાનો વાસ કરવો-ત્યાંજ વસવું.

૨ જન્મમરણાદિ સૂતક પ્રસંગે તથા ગ્રહણ સમયે, અનેક અસ્વાધ્યાય સમયે અને તેવાજ અસ્વાધ્યાયવાળા સ્થળે ભણવું નહિં. (વિવેક વિલાસે ૮-૧૨૫)

૩ શાસ્ત્ર અનુરાગ (પ્રેમ), આરોગ્ય, વિનય, ઉદ્યમ અને બુદ્ધિબળ એ પાંચ જ્ઞાન અભ્યાસનાં અંતરંગ કારણ જાણવાં, તેમજ સહાધ્યાયી (સાથે અભ્યાસ કરનાર), ભોજન, વસ્ત્ર, ભણાવનાર ગુરૂ, તથા જોઈતાં પુસ્તકોનો યોગ એ પાંચ અભ્યાસનાં બાહ્ય કારણો જાણવાં.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

૪ પોતાની સ્થિતિ-અનુકૂળતાને અનુસરી જે વ્યવસાય (ધંધો-રોજગાર) કરવો પડે તે પ્રમાણિકપણાથી જ કરવા દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવંત થવું અને તેમ કરતાં જે દ્રવ્ય-લાભ મળે તેના ચાર વિભાગ કરવા. ૧ કોશ (ભંડાર) માટે, ૨ ધર્મકાર્ય માટે, ૩ ભોગ નિમિત્તે, અને ૪ કુટુંબ પોષણમાં વાપરવા માટે.

૫ જે જે ઉપાયોવડે આશ્રવ રોધ થાય-કર્મબંધ થતો અટકે તે તે ઉપાય સંવરાર્થીએ સેવવા. ક્ષમા, મૃદુતા (વિનય-નમ્રતા), સરલતા અને સંતોષવડે ક્રોધાદિક કષાયનો રોધ કરવો; મન, વચન અને કાયગુપ્તિવડે યોગ નિગ્રહ કરવો; અપ્રમાદ (પુરૂષાર્થ સેવન) વડે પ્રમાદનો પરિહાર કરવો; વિરતિ (વ્રત-પચ્ચખાણ) વડે અવિરતિનો ત્યાગ, સમ્યક્ત્વવડે મિથ્યાત્વનો ત્યાગ, ચિત્તની સ્થિરતા વડે ચપળતાનો ત્યાગ અને શુભ ધ્યાનવડે, આર્તરૌદ્ર ધ્યાનનો ત્યાગ જરૂર કરવો.

ઇતિશમ્.

સન્મિત્ર કર્પુરવિજયજી.

बुद्धि स्वरुप.

(૧) ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ વિષે ઉદાહરણો.

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૩૫૯ થી.)

૨ હવે **पणिय** એ બીજા પદથી સૂચવેલ 'પણ કર્યાનું' દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે:-

એક ગામડીયો અને બીજો નાગરિક (નગરમાં રહેનારો) એમ બે પુરૂષો હતા. તેમાં ગામડીયો પોતાના ગામથી ચીભડાં લાવી નગરના દરવાજા પાસે વેચવા બેઠો હતો. તેને નાગરિક પુરૂષે કહ્યું કે—"જો હું આ તારાં સર્વે ચીભડાં ખાઇ જાઉં તો તું મને શું આપે ?" ત્યારે ગામડીયો બોલ્યો કે—"તો હું તને આ દરવાજામાંથી ન નીકળે તેવો મોદક (લાડુ) આપું." પછી બન્નેએ તે બાબતનું પણ કર્યું (શરત કરી.) તેમાં બીજા માણસોને સાક્ષી પણ ઠરાવ્યા. પછી પેલા નાગરિક પુરૂષે તે સર્વ ચીભડાંઓ જરા જરા ખાઇને મૂકી દીધાં, અને પછી તે ગામડીયા પ્રત્યે બોલ્યો કે—"મેં તારા સર્વે ચીભડાં ખાધાં, તેથી તેં પ્રતિજ્ઞા કરેલો મોદક મને આપ." ત્યારે ગામડીયો બોલ્યો કે—"તેં મારાં બધાં ચીભડાં ખાધાં નથી એટલે તને મોદક શેનો આપું ?" નાગરિક બોલ્યો—"મેં તારાં સર્વ ચીભડાં ખાધાં છે. તે વાતની જો તને પ્રતીતિ (ખાત્રી) કરાવું." તેણે કહ્યું—"બહુ સારૂં, મને પ્રતીતિ કરાવ." પછી તે બન્ને બજારમાં ગયા. ત્યાં વેચવા

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

માટે ચીભડાં પાથર્યાં. તેને ખરીદ કરવા માટે લોકો આવવા લાગ્યા. પણ ચીભડાં જોઇને લોકો કહેવા લાગ્યા કે—" આ તારા સર્વે ચીભડાંઓ ખાધેલાં છે, તેથી અમે શી રીતે લઇએ ? " આ પ્રમાણે લોકોના કહેવાથી સાક્ષીઓને તથા ગામડીયાને પણ તેની પ્રતીતિ (ખાત્રી) થઇ. તેથી તે ગામડીયો આકુળવ્યાકુળ થઇ વિચાર કરવા લાગ્યો કે—" હવે મારે એવડો મોટો મોદક આને શી રીતે આપવો ? " એમ વિચારીને તેણે વિનયથી નમ્ર થઇને પેલા નાગરિકને એક રૂપીયો (દંડનો) આપવા માંડ્યો. નાગરિકે તે અંગીકાર કર્યો નહીં. ત્યારે બે રૂપીયા આપવા લાગ્યો. તોપણ તેણે લીધા નહીં. એ રીતે વધતાં વધતાં ગામડીયો સો રૂપીયા આપવા લાગ્યો તોપણ નાગરિકે તો લીધા નહીં. ત્યારે તે ગામડીયે વિચાર્યું કે—" હાથીની સામે હાથીને જ પ્રેરાય છે (મૂકાય છે.) તેથી આ ધૂર્ત નાગરિકે મને વચન વડે છેતર્યો છે, તેથી બીજા તેવાજ ધૂર્ત નાગરિક વિના મારાથી તે પાછો હઠી શકશે નહીં. માટે આની સાથે થોડા દિવસની મુદતની વ્યવસ્થા કરીને કોઇ ધૂર્ત નાગરિક શોધી કાઢું. " એમ વિચારીને તેણે મોદક આપવાની મુદત લીધી. પછી તપાસ કરતાં કોઇક ધૂર્ત નાગરિકે તેને બુદ્ધિ બતાવી. એટલે તેણે તે બુદ્ધિના બળે કરીને કંદોઇની દુકાનેથી એક મોદક લઇને સામા પક્ષવાળા ધૂર્તને બોલાવ્યો, તથા સર્વે સાક્ષીઓને બોલાવ્યા. પછી તેણે સાક્ષીઓ સમક્ષ દરવાજાને મોઢે મોદક મૂક્યો, અને મોદકને કહેવા લાગ્યો કે—" હે મોદક ! જા, જા, નીકળ, નીકળ, " પણ તે મોદક ચાલ્યો નહીં, ત્યારે તે ગામડીયાએ સાક્ષીઓને કહ્યું કે—" મેં તમારી સમક્ષ એવી પ્રતિજ્ઞા કરી હતી કે 'જો હું હારૂં તો જે મોદક આ દરવાજાના દ્વારે કરીને ન નીકળે તે મોદક મારે તને આપવો.' તો આ મોદક નીકળતો નથી. તેથી આ મોદક દેવાવડે હું તમારા દેવામાંથી મુક્ત થયો છું. " આ વાતને સાક્ષીઓએ તથા બીજા પાસે ઉભેલા લોકોએ પણ અંગીકાર કરી. આ રીતે સામા પક્ષવાળા ધૂર્તનો તેણે પરાજય કર્યો. અહીં બીજા ધૂર્ત નાગરિકની બુદ્ધિ ઔત્પત્તિકી સમજવી.

૩ હવે **रुक्ख** એટલે વૃક્ષનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે:—

કોઇ ઠેકાણે માર્ગમાં મુસાફરો આંબાના ફળોને તોડી તોડીને ગ્રહણ કરવા લાગ્યા. તેમને વાંદરાઓ અંતરાય (વિઘ્ન) કરવા લાગ્યા. તે વખતે પથિકો પોતાની બુદ્ધિના બળથી વાંદરાઓની ટેવ 'જેવું ફેંકીએ તેવું સામું ફેંકવાની' વિચારીને તે વાંદરાઓ તરફ પથરા ફેંકવા લાગ્યા. એટલે ક્રોધ પામેલા વાંદરાઓ તે પથિકોની તરફ આમ્રફળો તોડી તોડીને ફેંકવા લાગ્યા. એ રીતે પથિકોની વગર પ્રયાસે કાર્યસિદ્ધિ થઈ. આ પથિકોની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૪ હવે **खुड्डग** એટલે આંગળીનાં આભરણ (વીંટી) નું ઉદાહરણ કહે છે:–

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

રાજગૃહ નગરમાં શત્રુના સમૂહને જીતનાર **પ્રસેનજિત** નામે રાજા હતો. તેને ઘણા પુત્રો હતા. સર્વેમાં **શ્રેણિક** નામના કુમારને રાજાએ પોતાના મનમાં રાજલક્ષણોથી યુકત જાણ્યો, તેથી તેના ઉપર બીજાની ઇર્ષા ન થવા માટે બીજા કુમારોને જુદાં જુદાં ગામો આપ્યાં ત્યારે તેને કાંઇપણ આપ્યું નહીં. તેમજ વચનથી પણ તેને સારી રીતે બોલાવ્યો નહીં. તેનું કારણ એ હતું કે તેનું વધારે સન્માન થયેલું જોઇને કદાચ બીજા કુમારો તેને મારી પણ નાંખે. શ્રેણિકને કાંઈપણ ન મળવાથી પોતાનું અપમાન થયેલું માનીને ક્રોધના આવેશથી તે દેશાંતરમાં ચાલ્યો. અનુક્રમે **બેનાતટ** નગરે ગયો. ત્યાં કોઇ વૈભવ રહિત થયેલા શ્રેષ્ઠીની દુકાને તે બેઠો. તે શ્રેષ્ઠીએ તેજ રાત્રીએ સ્વપ્નામાં રત્નાકર (સમુદ્ર) ને પોતાની પુત્રીને પરણુતો જોયો હતો, તેમજ તે દિવસે તે શ્રેષ્ઠીને શ્રેણિકના પુણ્યપ્રભાવથી ચિરકાળથી સંઘરી રાખેલાં ઘણાં કરીયાણાંનો સારી કિંમતે વિક્રય થવાથી મોટો લાભ (ઘણો નફો) પણ થયો. તથા મ્લેચ્છ લોકો પાસેથી બહુ મૂલ્યવાળાં રત્નો અલ્પ મૂલ્યવડે મળ્યાં. તેથી તેણે વિચાર કર્યો કે—" મારી પાસે બેઠેલા આ ભાગ્યશાળીના પુણ્યપ્રભાવથી આજે મને આટલીબધી ઋદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ." વળી તેની અત્યંત મનોહર આકૃતિ જોઇને શ્રેષ્ઠીએ મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે:—" જે રત્નાકર મેં રાત્રીએ સ્વપ્નમાં જોયો હતો તેજ આ છે. " એમ વિચારીને તે શ્રેષ્ઠીએ બે હાથ જોડીને વિનયપૂર્વક શ્રેણિકને પૂછ્યું કે—" તમે કોના પરોણા છો ?" શ્રેણિકે કહ્યું કે–" તમારો. " તે વચન સાંભળીને જળધારાથી સીંચાયેલા કદંબ વૃક્ષના પુષ્પની જેમ તે શ્રેષ્ઠીનું સમગ્ર શરીર હર્ષથી રોમાંચિત થયું. પછી તેને પોતાને ઘેર ઘણા સન્માન પૂર્વક તે લઇ ગયો. ત્યાં તેણે શ્રેણિકને ઉત્તમ પ્રકારનું ભોજનાદિક કરાવ્યું. આ પ્રમાણે બહુ દિવસ સુધી તે શ્રેષ્ટિને ધનના લાભમાં વૃદ્ધિ થવાથી શ્રેણિકના અસાધારણ પુણ્યપ્રભાવને જોઇને શેઠે પોતાની **નંદા** નામની પુત્રી તેને પરણાવી. શ્રેણિક પણ તેણીની સાથે ઈંદ્રાણીની સાથે ઇંદ્રની જેમ સુખ ભોગવતો અને કામદેવના મનોરથોને પૂર્ણ કરતો પાંચે ઇંદ્રિયોના ભોગમાં લાલસાવાળો થઇને ત્યાંજ રહ્યો. કેટલાક દિવસ પછી નંદા ગર્ભવતી થઈ. તેવા સમયમાં અહીં પ્રસેનજિત રાજાએ પોતાનો અંતસમય નજીક આવ્યો જાણીને શ્રેણિકને લોકપરંપરાએ બેનાતટ નગરે રહેલો જાણી તેને બોલાવવા માટે તરતજ ઉંટના સ્વારો મોકલ્યા. તેઓએ ત્યાં આવીને શ્રેણિકને વિજ્ઞપ્તિ કરી કે—" હે દેવ ! શીઘ્રપણે ચાલો. આપને પિતાશ્રી જલદી બોલાવે છે. " તે સાંભળીને શ્રેણિકે નંદાની રજા લીધી.

" अम्हे रायगिहे, पंडुरकुड्डा हवंति गोयाला ।
जइ अम्हेहिं कज्जं, तो तत्थ तं एज्जह त्ति ॥ १ ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

"અમે રાજગૃહમાં ધોળી ભીંતોવાળા મકાનમાં રહેનારા ગોપાલો (ગો–પૃથ્વીને પાળનારા–રાજા) છીએ. જો તારે અમારૂં કાર્ય હોય તો ત્યાં આવજે."

આ પ્રમાણેના અક્ષરો કોઇક ઠેકાણે લખીને શ્રેણિક રાજગૃહ તરફ ગયા. અહીં નંદાને દેવલોકથી ચવેલા મોટા ભાગ્યવાળા ગર્ભપ્રભાવથી એવો દોહદ થયો કે—"હું મોટા હસ્તી ઉપર આરૂઢ થઇને સમગ્ર લોકોને દ્રવ્યદાન પૂર્વક અભયદાન આપું." તેના પિતાએ આવો દોહદ ઉત્પન્ન થયેલો જાણીને રાજાને વિનંતિ કરીને તે દોહદ પૂર્ણ કર્યો. પછી કાળક્રમે કરીને પ્રસવ સમય પ્રાપ્ત થયો ત્યારે પ્રાત:કાળે સૂર્યબિંબની જેમ દશે દિશાઓને પ્રકાશ કરતો ઉત્તમ પુત્ર પ્રસવ્યો. દોહદને અનુસારે તેનું અભય એવું નામ પાડ્યું. તે અભયકુમાર નંદનવનમાં રહેલા કલ્પવૃક્ષની જેમ સુખે કરીને વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો, યોગ્ય સમયે તેણે શાસ્ત્રાદિકનો પણ અભ્યાસ કર્યો. એકદા તેણે પોતાની માતાને પૂછ્યું કે—"હે માતા! મારા પિતા ક્યાં છે?" ત્યારે નંદાએ તેને મૂળથી આરંભીને સર્વ વૃત્તાંત યથાર્થ રીતે કહી બતાવ્યો, તથા તેણે જતી વખતે લખેલા અક્ષરો પણ બતાવ્યા. ત્યારે અભયકુમારે માતાએ કહેલા વૃત્તાંતના તાત્પર્યને જાણવાથી તથા લખેલા અક્ષરોનું તાત્પર્ય સમજવાથી જાણ્યું કે–"મારા પિતા રાજગૃહ નગરમાં રાજા છે." એમ જાણીને તેણે માતાને કહ્યું કે–"આપણે અહીંથી રાજગૃહ નગરે જઇએ." તે બોલી–"હે વત્સ! તું જે કહે તે હું કરૂં." ત્યાર પછી અભયકુમાર પોતાની માતા સહિત કોઇ સાર્થની સાથે ત્યાં જવા ચાલ્યો. રાજગૃહ નગરના બાહ્ય પ્રદેશ સમિપે આવ્યો, એટલે અભયકુમાર પોતાની માતાને ગામ બહાર ઉદ્યાનમાં મૂકીને "અત્યારે નગરમાં શું થાય છે? તથા રાજાનું દર્શન શી રીતે થશે?" તેનો નિર્ણય કરવા તે રાજગૃહ નગરમાં પેઠો. ત્યાં નગરમાં પ્રવેશ કરતાં જ એક જળ રહિત ઉંડા કુવાને કાંઠે લોકોને એકઠા થયેલા જોયા. અભયકુમારે એક માણસને પૂછ્યું કે–"શામાટે આ લોકો એકઠા થયા છે?" ત્યારે તેણે કહ્યું કે–"આ કુવાની અંદર રાજાએ પોતાની મુદ્રિકા (વીંટી) નાખી છે, તે વીંટીને જે કોઈ પુરૂષ કુવાને કાંઠે રહીને પોતાના હાથે કરીને ગ્રહણ કરે તેને રાજા મોટી વૃત્તિ (આજીવિકા) બાંધી આપે તેમ છે." તે સાંભળીને અભયકુમારે તે વાત ચોક્કસ કરવા પાસે રહેલા રાજપુરૂષોને પૂછ્યું, તેઓએ પણ તેજ પ્રમાણે કહ્યું. ત્યારે અભયે કહ્યું કે–"હું કાંઠે ઉભો રહીને વીંટી ગ્રહણ કરીશ." રાજપુરૂષો બોલ્યા કે–"ખુશીથી ગ્રહણ કરી ઘો. આ બાબતમાં રાજાએ જે પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરી છે, તે પ્રમાણે તે કરશે." પછી અભયકુમારે પોતાની દષ્ટિવડે તે મુદ્રિકાને સારી રીતે જોઇને આર્દ્ર (લીલું) છાણ તેના પર નાંખ્યું, એટલે તેમાં તે મુદ્રિકા ભરાઇ ગઇ. પછી તે છાણની ઉપર સળગાવેલું ઘાસ નાંખીને તેને સૂકવી દીધું. પછી પાણીના

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

પ્રવાહવડે તે કુવો કાંઠા સુધી ભરી દીધો. એટલે મુદ્રિકા સહિત તે શુષ્ક છાણ ઉપર તરી આવ્યું. તેને તેણે પોતાના હાથ વતી કાંઠે રહીને જ લઇ લીધું અને તેમાંથી વીંટી કાઢી લીધી. તે જોઇને લોકોએ આનંદનો કોલાહલ કર્યો. રાજપુરૂષોએ તે વૃત્તાંત રાજાને કહ્યો. તે સાંભળીને રાજાએ તેને પોતાની પાસે બોલાવ્યો, ત્યારે અભયકુમાર રાજાની પાસે ગયો, અને પ્રણામ કરીને તેમની પાસે મુદ્રિકા મૂકી. રાજાએ તેને પૂછયું કે–"હે વત્સ ! તું કોણ છે ?" અભયે કહ્યું—"હે દેવ આપનો પુત્ર છું." રાજાએ પૂછયું —"શી રીતે ?" ત્યારે અભયે સર્વ વૃત્તાંત રાજાને કહી બતાવ્યો. તે સાંભળીને રાજા અત્યંત હર્ષ પામ્યો. પછી અભયને પોતાના ઉત્સંગમાં બેસાડીને રાજાએ સ્નેહ સહિત તેના મસ્તકનું ચુંબન કર્યું. પછી શ્રેણિક રાજાએ અભયકુમારને પૂછયું કે—"હે વત્સ ! તારી માતા કયાં છે ?" તેણે કહ્યું—"હે દેવ ! ગામની બહાર ઉદ્યાનમાં છે." તે સાંભળીને રાજા પોતાના પરિવાર સહિત તેણીની સામે ગયો. અભયકુમારે આગળથી જઇને સર્વ વૃત્તાંત પોતાની માતાને કહ્યો. તે સાંભળીને નંદા પોતાના શરીરની શોભા કરવા લાગી. તે વખતે અભયકુમારે તેણીને નિષેધ કર્યો કે—"હે માતા! પતિના વિરહવાળી કુળવાન સ્ત્રીઓને પોતાના પતિના દર્શન થયા પહેલાં શરીરની શોભા કરવી ઉચિત નથી." તેવામાં શ્રેણિક રાજા આવી પહોંચ્યા. નંદા તેના પગમાં પડી. રાજાએ વસ્ત્રઆભૂષણાદિક આપીને તેણીનું અત્યંત સ્નેહપૂર્વક સન્માન કર્યું. પછી મોટી વિભૂતિ (વૈભવ) પૂર્વક પુત્ર સહિત નંદાને પુર પ્રવેશ કરાવ્યો અને અભયકુમારને મુખ્ય મંત્રીનું પદ આપ્યું. આ દૃષ્ટાંતમાં વીંટી કાઢવામાં વાપરેલી અભયકુમારની બુદ્ધિ ઔત્પત્તિકી જાણવી.

૫ હવે **પટ** એટલે વસ્ત્રનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે છે:—

કોઇ બે પુરૂષો હતા, તેમાં એકને ઓઢવાનું વસ્ત્ર સૂત્રનું હતું અને બીજાને ઉનનું વસ્ત્ર હતું. સૂત્રનું વસ્ત્ર ઉનના વસ્ત્ર કરતાં વધારે કિંમતી હતું. તે બન્ને સાથે જઇને કોઇ જળાશયમાં સ્નાન કરવા લાગ્યા. પછી ઉનના વસ્ત્રવાળો સ્નાન કરીને વહેલો નીકળી પોતાનું વસ્ત્ર પડતું મૂકી બીજાનું સૂત્રનું વસ્ત્ર લઇને ચાલ્યો. તે જોઇને બીજાએ પોતાનું વસ્ત્ર માગ્યું, પણ તેણે આપ્યું નહીં. તેથી રાજકુળમાં તેની ફરીયાદી થઇ. ત્યારે ન્યાયના અધિકારીએ તે બંન્નેનાં મસ્તકને કાંચકી વડે ઓળાવ્યાં, એટલે ઉનના વસ્ત્રવાળાના માથામાંથી ઉનના સૂક્ષ્મ અવયવો ખર્યા. તેથી ન્યાયાધિકારીએ જાણ્યું કે—"આ પુરૂષ સૂત્રના વસ્ત્રનો સ્વામી નથી." એમ નિશ્ચય કરી તેનો નિગ્રહ કર્યો, અને બીજાને તેનું સૂત્રનું વસ્ત્ર આપ્યું. અહીં ન્યાયાધિકારીની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૬ હવે **સરड** એટલે કાકીડાનું ઉદાહરણ આ રીતે છે:—

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

કોઈ એક પુરૂષ બહિર્ભૂમિએ ગયો. ત્યાં તેની ગુદાની નીચે બિલમાં પ્રવેશ કરતા એક કાકીડાની પૂંછડી તેની ગુદાને અડકી. તે વખતે તેને શંકા થઈ કે—"ખરેખર મારા શરીરમાં કાકીડો પેસી ગયો." પછી તે ઘેર ગયો. પરંતુ તે શંકાને લીધે તેને ઘણી જ અકળામણ થઇ, અને તેથી તે કેટલેક દિવસે અત્યંત કૃશ થઈ ગયો. પછી તેણે વૈદ્યને તે વાત કરી. વૈદ્યે જાણ્યું કે—"આ વાત તદ્દન અસંભવિત છે, માત્ર આને ખોટી શંકા ઉત્પન્ન થઇ છે, તેનું જ આ પરિણામ છે." એમ વિચારીને તે વૈદ્ય બોલ્યો કે—"જો તું મને સો રૂપીયા આપે તો હું તારી વ્યાધિ મટાડી તને વ્યાકુળતા રહિત કરૂં." પેલાએ તે વાત અંગીકાર કરી. એટલે વૈદ્યે તેને રેચનું ઔષધ આપ્યું. અને લાખના રંગથી ખરડેલો એક કાકીડો ઘડામાં નાંખીને તેને તેમાં મલોત્સર્ગ કરાવ્યો. પછી તે વૈદ્યે તેને વિષ્ટાથી ખરડાએલો કાકીડો ઘડામાં પડેલો દેખાડ્યો. તે જોઇને તેની શંકા દૂર થઇ, એટલે પાછું તેનું શરીર પ્રથમની જેવું પુષ્ટ થયું. અહીં વૈદ્યની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૭ હવે **काग** એટલે કાગડાનું દ્દષ્ટાંત આ પ્રમાણે:—

બેનાતટ નામના નગરમાં કોઈ બૌદ્ધે કોઇ શ્વેતાંબર ક્ષુલ્લક સાધુને પૂછ્યું કે—"હે ક્ષુલ્લક! તમારા અર્હંતો સર્વજ્ઞ છે, અને તેના તમે પુત્રો છો, તો તું કહે કે આ ગામમાં કાગડા કેટલા વસે છે?" તે સાંભળીને ક્ષુલ્લકે વિચાર્યું કે—"આ બૌદ્ધ શઠ છે, માટે તેની સામે શઠતા વાપરીનેજ તેને જીતવો જોઇએ." આ પ્રમાણે વિચારીને ક્ષુલ્લકે તેને આ પ્રમાણે કહ્યું કે:—

"सट्ठि कागसहस्सा, इहइ बेन्नयडे परिवसंति ।
जइ ऊणगा पवासिया, अब्भाहिया पाहुणा आया ॥ १ ॥"

"હે ભિક્ષુ! આ બેનાતટ પુરમાં સાઠ હજાર કાગડાઓ વસે છે. પણ અત્યારે ગણતાં જો તે કરતાં ઓછા થાય તો બાકીના પરદેશ ગયા છે એમ જાણવું અને જો તેથી વધારે થાય તો તેટલા પરોણા આવ્યા છે એમ સમજવું."

આવો ઉત્તર સાંભળીને પેલો બૌદ્ધ ભિક્ષુ નિરૂત્તર થઇ ગયો, તેથી જાણે મસ્તક ઉપર લાકડીનો પ્રહાર પડયો હોય તેમ માથાને ખજવાળતો મૌનપણે ચાલ્યો ગયો. અહીં ક્ષુલ્લકની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૮. હવે **उच्चार** એટલે વિષ્ટાનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે:—

કોઇ ગામમાં એક શૂદ્ર જાતિનો માણસ રહેતો હતો. તેની ભાર્યા નવા યૌવનની ઉત્પત્તિથી મનોહર હતી, તથા તેણી પોતાના બે નેત્રોના વક્ર અવલોકન રૂપી

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મોટા ભાલાવડે સમગ્ર કામી પુરૂષો રૂપી મૃગોના હૃદયને ભેદતી હતી, અને તેણીનું મન અત્યંત કામદેવના ઉદયથી ઉન્મત્ત હતું. પેલો શૂદ્ર પુરૂષ એકદા તે ભાર્યા સહિત દેશાંતર ચાલ્યો. માર્ગમાં તેને કોઇ ધૂર્ત પથિક મળ્યો (સાથે થયો). તેની સાથે તે શૂદ્રની ભાર્યાએ પ્રીતિ બાંધી એટલે તે ધૂર્ત બોલ્યો કે—" આ તો મારી ભાર્યા છે. " અને શૂદ્ર કહેવા લાગ્યો કે-" મારી ભાર્યા છે. " આ પ્રમાણે વિવાદ કરતાં તે બન્ને જણા માર્ગમાં કોઇ નગર આવ્યું તેમાં ગયા, અને રાજા પાસે તે બંનેના વિવાદની ફરીયાદ થઇ, તે વખતે ન્યાયાધિકારીએ તે બન્નેને જૂદું જૂદું પૂછ્યું કે—" ગઈ કાલે તમે શું ખાધું હતું ? " તેમાં શૂદ્રે કહ્યું કે—' ગઇ કાલે મેં તથા મારી ભાર્યાએ તલના લાડુ ભક્ષણ કર્યા હતા. " પછી ધૂર્તને પૂછતાં તેણે કાંઇ જુદું જ ખાધાનો ઉત્તર આપ્યો. પછી ન્યાયાધિકારીએ તે સ્ત્રીને રેચનું ઔષધ આપ્યું તેથી તેણીને રેચ લાગ્યો. તેમાં વિષ્ટાની અંદર તલ નીકળ્યા. તેથી તે સ્ત્રી શૂદ્રને સોંપી, અને ધૂર્તને કાઢી મૂક્યો. અહીં ન્યાયાધિકારીની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૯ હવે **गय** એટલે હાથીનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે:—

વસંતપુર નગરમાં કોઇ રાજા હતો. તેણે અતિશય બુદ્ધિવાળો કોઇ એક મંત્રી કરવાની ઇચ્છાથી ચૌટામાં પોતાના હાથીને બાંધીને આઘોષણા કરાવી કે—" આ હાથીને જે કોઇ તોળી આપશે તેને રાજા મોટી આજીવિકા બાંધી આપશે. " આ આઘોષણા સાંભળીને કોઇ એક પુરૂષે તે હાથીને મોટા તળાવમાં લઈ જઈ વહાણ ઉપર ચડાવ્યો. તે વખતે તે હાથીના ભારથી તે વહાણ જેટલું પાણીમાં ડુબ્યું તે ઠેકાણે નીશાની કરીને તે હાથીને વહાણમાંથી કાંઠે ઉતાર્યો. પછી તે વહાણમાં પોતે કરેલી નીશાની સુધી વહાણ પાણીમાં ડુબે તેટલા મોટા મોટા પથરા ભર્યા. પછી તે સર્વ પથરાઓ અનુક્રમે તોળી લીધા, અને તે સર્વ તોલને એકત્ર કરી રાજાને નિવેદન કર્યું કે 'આટલા તોલવાળો હાથી છે. ' તે જાણીને રાજા હર્ષ પામ્યો અને તેને સર્વ મંત્રીઓમાં મુખ્ય મંત્રી કર્યો. અહીં આ પુરૂષની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૧૦ હવે **घयण** એટલે ભાંડ (ચારણ) નું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે:—

કોઈ વિટ જાતિનો પુરૂષ રાજાની સમીપે હતો. તેની પાસે રાજાએ પોતાની પટ્ટરાણીની પ્રશંસા કરી કે—" અહો ! મારી રાણી એટલી બધી વ્યાધિ રહિત છે કે તે કદાપિ વાયુનો સંચાર પણ કરતી નથી. " તે સાંભળીને વિટ બોલ્યો કે—' હે દેવ ! એવું કદાપી બની શકેજ નહિં " રાજાએ પૂછ્યું—' કેમ ન બને ? ' વિટ બોલ્યો—" હે દેવ ! દેવી ધૂર્ત છે, તેથી જ્યારે તે સુગંધી પુષ્પોનું ચૂર્ણ કરીને આ-

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

પની નાસિકા પાસે તેનો સુવાસ આપે, ત્યારે આપે જાણવું કે તે દેવીને અત્યારે વાતસંચાર થયો છે." એકદા રાજાએ તે પ્રમાણે ધ્યાનમાં રાખ્યું, એટલે વાતસંચાર થવાનો નિશ્ચય થવાથી રાજા હસ્યો. ત્યારે રાણીએ હસવાનું કારણ કહેવાને ઘણોજ આગ્રહ કર્યો. રાજાએ ઘણો આગ્રહ થવાથી પૂર્વનો વૃત્તાંત કહ્યો. તે સાંભળીને તે વિટ ઉપર રાણી કોપ પામી, અને તેને દેશત્યાગ કરવાનો હુકમ કર્યો. તે વિટે પણ જાણ્યું કે–"ખરેખર રાજાએ પૂર્વનો વૃત્તાંત દેવીને કહ્યો હશે, તેથીજ દેવીએ મારા પર કોપ કર્યો જણાય છે." પછી તે વિટ ઘણા જોડાનો સમૂહ લઇને રાણી પાસે ગયો, અને તેણે દેવીને વિજ્ઞપ્તિ કરી કે–'હે દેવી! હું દેશાંતર જાઉં છું.' દેવીએ તેની પાસે જોડાનો સમૂહ જોઇને તેને પૂછ્યું કે–'અરે! આટલા બધા જોડાનો સમૂહ શા માટે લીધો છે?' તે બોલ્યો કે—'હે દેવી! આટલા જોડા અનુક્રમે પહેરીને જેટલા દેશોમાં હું જઇ શકીશ તેટલા દેશોમાં આપની કીર્તિનો વિસ્તાર કરીશ. (એટલે કે આપની ગુપ્ત વાત જગજાહેર કરીશ.)" તે સાંભળીને દેવીએ વિચાર્યું કે—"આ તો ઉલટી સર્વ દેશોમાં મારી અપકીર્તિ થશે." એમ વિચારીને દેવીએ તેને સમજાવીને પરદેશ જતો અટકાવ્યો. અહીં વિટની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધી જાણવી.

૧૧ હવે **गोल** એટલે ગોળીનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે:—

કોઇ બાળકની નાસિકામાં લાખની ગોળી કોઇ અણધારી રીતે પેસી ગઇ. તેથી તેના માતાપિતા અત્યંત દુ:ખી થવા લાગ્યા, પછી તેમણે તે બાળક કોઇ સોનીને દેખાડયો. તે સોનીએ એક લોઢાની સળીનો અગ્રભાગ તપાવીને તે વડે ધીમે ધીમે તે લાખની ગોળી યત્નપૂર્વક જરા જરા તપાવી તપાવીને કકડે કકડે આખી ગોળી કાઢી લીધી. અહીં સોનીની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૧૨ હવે **खंभ** એટલે સ્તંભનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે—

કોઇએક રાજાએ બુદ્ધિમાન મંત્રીની શોધને માટે એક મોટા વિશાળ તળાવની વચ્ચે એક સ્તંભ ખોડાવ્યો. પછી તેણે આઘોષણા કરાવી કે—"જે કોઇ માણસ તળાવને કાંઠે રહીને વચ્ચે રહેલા સ્તંભને દોરડાવડે બાંધી આપશે તેને રાજા લાખ રૂપીયા ઇનામ તરીકે આપશે." આ પ્રમાણેની આઘોષણા સાંભળીને કોઇ પુરૂષે તળાવને કાંઠે એક સ્થળે ભૂમિમાં એક ખીલો નાંખી તેની સાથે દોરડાનો એક છેડો બાંધ્યો, પછી તે દોરડાનો બીજો છેડો હાથમાં રાખીને તળાવની ચોતરફ કાંઠે કાંઠે ફેરો માર્યો, પછી પેલા છેડાનો આગળીઓ કરી તેમાં બીજો છેડો પરોવીને ખેંચ્યો એટલે મધ્યમાં રહેલા સ્તંભને દોરડું બંધાઇ ગયું. એ રીતે તેણે તે સ્તંભને કીનારે રહીને બાંધ્યો. લોકોએ તેની બુદ્ધિની પ્રશંસા કરી. રાજપુરૂષોએ તે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

વાત રાજાને નિવેદન કરી, એટલે રાજા ખુશી થયો અને તેને લાખ રૂપીઆના ઈનામ સાથે મંત્રીપદ આપ્યું. અહીં તે પુરૂષની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૧૩ મું **खुड्डग** નું દૃષ્ટાંત પ્રથમ ગાથામાં કહેલ છે તે અત્ર લખ્યું નથી.

૧૪ હવે **मग्ग** એટલે માર્ગનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે—

કોઇ પુરૂષ પોતાની ભાર્યાને લઇને ગાડીમાં બેસી બીજે ગામ જતો હતો, માર્ગમાં કોઇક સ્થાને તેની ભાર્યા શરીરચિંતાને માટે વાહનમાંથી નીચે ઉતરી, તે સ્ત્રી શરીરચિંતાને માટે કેટલીક દૂર ભૂમિ ગઇ, ત્યારે તે સ્થાનમાં રહેનારી કોઈ વ્યંતરી તે પુરૂષનું રૂપ સૌભાગ્ય વિગેરે જોઇને કામક્રીડાની ઇચ્છાથી તે સ્ત્રીનું રૂપ ધારણ કરીને આવી અને વાહનમાં ચડી બેઠી. પછી પેલી સ્ત્રી શરીરચિંતા કરીને જેવામાં વાહનની સમીપે આવે છે, તેટલામાં પોતાના જેવા સ્વરૂપવાળી બીજી કોઇ સ્ત્રીને વાહનમાં બેઠેલી જોઇ. તે વખતે પેલી વ્યંતરીએ પુરૂષને કહ્યું કે—" આ કોઇ વ્યંતરી મારૂં રૂપ ધારણ કરીને તમારી પાસે આવવા ઈચ્છે છે, તેથી બળદોને જલદી હાંકો. " તે સાંભળીને પુરૂષે તે પ્રમાણે કર્યું. ત્યારે સાચી સ્ત્રી બૂમ પાડતી તેની પાછળ દોડવા લાગી, તેણીને બૂમ પાડતી જોઇને તે પુરૂષનું ચિત્ત મુંઝાયું, તેથી તે બળદોને ધીમે ધીમે હાંકવા લાગ્યો. સાચી સ્ત્રી ગાડાંની પાસે આવી, એટલે તે ભાર્યાનો ને વ્યંતરીનો પરસ્પર કઠોર શબ્દોથી કલહ થવા લાગ્યો, એમ કરતાં કોઇ ગામમાં આવ્યા, એટલે ત્યાં બન્ને સ્ત્રીઓએ રાજકુળમાં ફરીયાદી કરી. ન્યાયાધીશે તેના પુરૂષને પૂછતાં તે પુરૂષ તો તેનો નિર્ણય કરી શક્યો નહીં, એટલે તે તો ઉદાસીન જ (મધ્યસ્થ જ) રહ્યો. ત્યારે ન્યાયાધિકારીએ તે પુરૂષને ઘણે દૂર ઉભો રાખીને તે બન્ને સ્ત્રીઓને કહ્યું કે—" તમારામાંથી જે સ્ત્રી આ પુરૂષને પોતાના હાથવતી અહીં ઉભી ઉભી અડકે તેણીનો આ પતિ છે એમ જાણવું." તે સાંભળીને વ્યંતરી પોતાનો હાથ લાંબો કરીને દૂર રહી સતી તેને અડકી. તે જોઇને ન્યાયાધિકારીએ તેણીને વ્યંતરી જાણી, તેથી તેણીને કાઢી મૂકી, અને બીજી સ્ત્રી સાચી હતી તે તેણીના પતિને સોંપી. અહીં ન્યાયાધિકારીની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

૧૫ મું **इत्थि** એટલે સ્ત્રીનું દૃષ્ટાંત છે તે અહીં લખ્યું નથી.

૧૬ હવે **पइ** એટલે પતિનું દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે—

કોઇ બે ભાઇ વચ્ચે એક ભાર્યા હતી[1] અને તે બંનેપર સરખો પ્રેમ રાખતી હતી. તે બાબત લોકોને ઘણું આશ્ચર્ય થતું હતું કે—"આ સ્ત્રી બન્ને ઉપર સરખો

૧ દેશ વિશેષે એવી પ્રવૃત્તિ હોય છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

એમ શીરીતે રાખતી હશે ?" આ વાત કર્ણપરંપરાએ રાજાએ પણ સાંભળી. તેને પણ અત્યંત આશ્ચર્ય થયું. ત્યારે મંત્રી બોલ્યો કે—"હે દેવ! એ રીતે કદાપિ હોઇ શકે જ નહીં, કાંઇક પણ ન્યૂનાધિક પ્રીતિ હોવી જ જોઇએ." રાજાએ પૂછ્યું કે-"તે શીરીતે જાણી શકાય?" મંત્રીએ કહ્યું-"હે દેવ! ટુંક મુદતમાંજ આપના જાણવામાં તે આવે એમ હું યત્ન કરીશ." પછી મંત્રીએ તે સ્ત્રીને એક લેખ લખી મોકલ્યો. તેમાં લખ્યું કે—"તારા બન્ને પતિને જૂદા જૂદા ગામમાં પ્રાતઃકાળે મોકલવા. તેમાં એકને પૂર્વ દિશામાં રહેલા અમુક ગામે મોકલવો અને બીજાને પશ્ચિમ દિશાએ અમુક ગામે મોકલવો. અને તે બન્નેને તેજ દિવસે સાંજે પાછા આવવાનું કહેવું." આ પ્રમાણેનો લેખ વાંચીને તેણીએ જેના પર ન્યૂન રાગ હતો તેને પૂર્વ દિશાના ગામે મોકલ્યો, અને જેના પર અધિક રાગ હતો તેને પશ્ચિમ દિશાના ગામે મોકલ્યો. તેથી જે પૂર્વ દિશામાં ગયો હતો, તેને જતાં અને આવતાં બન્ને વખત સન્મુખ સૂર્ય આવવાથી માર્ગનો શ્રમ વિશેષ લાગ્યો અને જે પશ્ચિમમાં ગયો હતો તેને જતાં આવતાં બન્ને વખત સૂર્ય પાછળ રહેવાથી ઓછી ગ્લાની લાગી. તે ઉપરથી મંત્રીએ એકને મંદરાગવાળો અને બીજાને અધિક રાગવાળો જાણ્યો. તેણે રાજાને તે હકીકત નિવેદન કરી. પણ રાજાએ તે વાત કબુલ કરી નહીં. કેમકે બેમાંથી એકને જ પૂર્વ દિશામાં મોકલવાનો હતો, અને બીજાને પશ્ચિમ દિશામાં અવશ્ય મોકલવાનો હતો, તેથી તેમાં શી રીતે વિશેષ સમજી શકાય ? ત્યારે મંત્રીએ બીજી વાર લેખ મોકલીને તે સ્ત્રીને કહેવરાવ્યું કે—"તારા બન્ને પતિને તે જ બે ગામમાં એક સાથે મોકલવા." તે ઉપરથી તેણીએ તેજ પ્રમાણે મોકલ્યા. પછી મંત્રીએ તેણીની પાસે બે પુરૂષોને એકી વખતે મોકલ્યા. તે બન્ને પુરૂષોએ તેણીના બન્ને પતિના માંદગીના ખબર આપ્યા અને કહ્યું કે 'તને તાકીદે બોલાવે છે.' તે સાંભળીને જે અલ્પ પ્રીતિવાળા પતિની માંદગીને કહેનારો હતો, તે પુરૂષને તેણીએ કહ્યું કે—"એ તો હંમેશાં માંદો જ છે, તેથી આ બીજો વધારે માંદો હશે, માટે તેની પાસે જ હું જાઉં છું." એમ કહીને તેણીએ તેજ પ્રમાણે કર્યું. તે વાત મંત્રીએ રાજાને કહી, ત્યારે રાજાએ તે વાત કબુલ કરી. અહીં મંત્રીની ઓત્પાત્તકી બુદ્ધિ જાણવી.

૧૭ હવે **પુત્તે** એટલે પુત્રનું દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે છેઃ—

કોઈ એક વણિકને બે ભાર્યા હતી. તેમાં એક ભાર્યાને પુત્ર હતો, અને બીજી વંધ્યા હતી. પરંતુ તે વંધ્યા પણ તે પુત્રને એવી રીતે જાળવતી કે જેથી તે પુત્ર મારી માતા અમુક છે અને અમુક નથી એમ સમજી શકતો નહીં. એકદા તે વણિક પોતાની બન્ને સ્ત્રીઓ તથા પુત્ર સહિત દેશાંતર ગયો અને ત્યાંજ મરણ પામ્યો.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ત્યારપછી તે બન્ને સ્ત્રીઓને ધણીના દ્રવ્યની માલેકી મેળવવા માટે પરસ્પર ક
થયો. તેમાં એક સ્ત્રી કહેવા લાગી કે—" આ પુત્ર મારો છે, તેથી ઘરની કુલ મા
હું છું." બીજી બોલી કે—" તું શેની ? આ પુત્ર તો મારો છે, માટે હું જ ઘ
સ્વામિની છું." આ પ્રમાણે તે બન્નેના કજીયાની ફરીયાદી રાજકુળમાં થઈ.
અમાત્યે (પ્રધાને) પોતાના સેવકોને કહ્યું કે—" પ્રથમ તો આના સર્વ ધનન
સરખા વિભાગ કરો, અને પછી કરવત વડે આ છોકરાના બે સરખા ભાગ
પછી એક ભાગ એક સ્ત્રીને આપો, અને બીજો ભાગ બીજી સ્ત્રીને આપો."
પ્રમાણે પ્રધાનનું વચન સાંભળીને જે સત્ય માતા હતી, તેણીના મસ્તકમાં
હજારો મહાજ્વાળાવડે વ્યાપ્ત એવા વજ્રના ઘા જેવું લાગ્યું, તેણીનું હૃદય કં
લાગ્યું અને હૃદયમાં જાણે વક્ર શલ્ય પેઠું હોય તેમ તે અત્યંત દુઃખ સહિત ક
લાગી કે—" હા સ્વામી ! અરે મહામાત્ય (મોટા પ્રધાન) ! આ પુત્ર
નથી, મારે ધન જોઇતું નથી, અને પુત્ર પણ જોતો નથી. એ એનો જ પુત્ર
અને એ જ ઘરની માલિક હો, હું પારકે ઘેર કામકાજ કરીને મારો નિર્વાહ ચલ
લઈશ, આ પુત્રને દૂરથી જ જીવતો જોઈને રાજી રહીશ અને મારા આત
કૃતાર્થ માનીશ. કારણ કે જો એમ સંતોષ ન માનું તો હમણાં જ પુત્ર
થવાથી મારા જીવિતનો જ અસ્ત (નાશ) થાય છે." પેલી બીજી સ્ત્રી તો કાંઇ
બોલી નહીં. તે ઉપરથી અમાત્યે પહેલી સ્ત્રીને ખરેખરી દુઃખી થતી જાણીને
કે—" આ સ્ત્રીનો જ આ પુત્ર છે, આ બીજી સ્ત્રીનો નથી." એમ કહીને પ
સ્ત્રીને જ તેના સર્વસ્વની માલેકી આપી અને બીજીને કાઢી મૂકી. અહીં અ
ત્યની ઔત્પત્તિકી બુદ્ધિ જાણવી.

પ્રથમ ગાથામાં સુચવેલાં ૧૭ દૃષ્ટાંતો સંપૂર્ણ. (ચા

જૈનોનું અધ્યાત્મશાસ્ત્ર અને નીતિશાસ્ત્ર.

(અનુસંધાન પૃષ્ટ ૩૬૬ થી.)

હવે આ આડી વસ્તુનો સંવાદ પડતો મૂકી મૂળ વિષય ઉપર હું આવું
જે કર્મપરમાણુઓ આત્મામાં દાખલ થાય છે-તેને ચોંટે છે, તેનાં જુદા જુદા
ભાગો થાય છે. તેઓ પોતાની મેળે આઠ ભાગમાં વહેંચાઇ જાય છે. આ બા
ઉપર હું જરા વધારે ખુલાસો કરીશ. જેવી રીતે એક વખતે ખાધેલો એકજ જા
ખોરાક શરીરમાં પ્રવેશ્યા પછી તે જુદા જુદા રસ રૂપે શરીરમાં પરિણમી જાય

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

તેવીજ રીતે એકજ જાતનાં કર્મપરમાણુઓ શરીરમાં દાખલ થયા પછી જુદા જુદા આઠ ભાગમાં વહેંચાઈ જાય છે, ખોરાકના થતા જુદા જુદા પરિણમનની માફક જ કર્મપરમાણુઓનું પરિણમન થાય છે. આ પ્રમાણે એકઠા થયેલા, અંદર પ્રવેશેલા, રૂપાંતર થયેલા અને આત્મા સાથે એક રૂપ થઇ ગયેલા કર્મપરમાણુઓ આત્મા ઉપર હુમલો કરે છે, ત્યાં પોતાનું નવું સૂક્ષ્મ શરીર બાંધે છે. (કાર્મણ શરીર) અને જ્યાંસુધી આત્મા નિર્વાણ પદને પામે છે, અને સૃષ્ટિના મથાળે મોક્ષપદમાં પહોંચે છે ત્યાંસુધી તેના સર્વ જન્મોમાં તેના સર્વ જન્મમરણના ફેરામાં–પુનર્જન્મોમાં તે કર્મો તેની સાથે ને સાથેજ રહે છે. આ કર્મથી ઉપજેલું સૂક્ષ્મ શરીર અથવા તો જૈન પરિભાષામાં કહીએ તો કાર્મણ શરીર તે સાંખ્ય ધર્મમાં મનાતા સૂક્ષ્મ શરીર અથવા તો લિંગશરીરના પ્રતિબિંબ રૂપજ છે, આ સૂક્ષ્મ શરીર અથવા તો કાર્મણ શરીરના જુદા જુદા પેટા વિભાગોને સમજવા માટે તે જે જુદા જુદા આઠ વિભાગોનું બનેલું છે તેનું ટુંક વર્ણન હું તમારી પાસે રજુ કરીશ. પ્રથમ અને બીજો બંને ભેદ (જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય) જ્ઞાન અને શ્રદ્ધા,[1] કે જે આત્મા અથવા તો જીવના સ્વાભાવિક ગુણો છે તેનો રોધ કરે છે. તે બે ગુણોને પ્રગટ થવામાં વિઘ્ન કરે છે, તે ગુણોને આવરી દે છે; ત્રીજું કર્મ (મોહનીય) જીવને ભ્રમમાં–ખાસ કરીને રાગ અને દ્વેષ તથા વિકારી જુસ્સાઓથી ઉદ્ભવતા ભ્રમમાં ભૂલાવો ખવડાવે છે; ચોથું કર્મ (વેદનીય) તે શાતા અને અશાતા--સુખ અને દુઃખનાં પરિણામો લાવનાર છે; પાંચમું કર્મ (આયુષ્ય) તેના ચાલુ અવતારમાં આત્માને કેટલું જીવન પસાર કરવાનું છે–કેટલા વખત સુધી તે અવતાર તેને ભોગવવાનો છે ? તેના વખતનું માપ કરનાર છે; છઠ્ઠું (નામ કર્મ) એક જીવંત પ્રાણી તરીકે જે જે વસ્તુઓની (ઇંદ્રિય--અંગોપાંગ વિગેરેની) પ્રત્યેક જીવને જરૂર હોય છે તે તે વસ્તુઓ સર્વ પૂરી પાડે છે; સાતમું કર્મ (ગોત્ર) જે વર્ગમાં અથવા તો જે જાતિમાં–જે પ્રકારમાં જીવને જન્મવાનું હોય છે તે જાતિ અગર તો વર્ગનો તેને મેળાર કરે છે; આઠમું કર્મ (અંતરાય) તેના સદ્ગુણો અને શક્તિઓની પરિપૂર્ણ પ્રાપ્તિમાં આત્માને અંતરાય કરે છે. આ આઠે પ્રકારનાં કર્મો અમુક ચોકસ વખત સુધી–તેના નિર્ણીત કરવામાં આવેલા અમુક સમયની લંબાઇ સુધીમાં–તેટલા વખત સુધી સત્તામાં રહે છે, જે દરમીયાન તેઓ ઉદયમાં આવે છે અને આત્મા ઉપર તેઓ પોતાની સત્તા ચલાવે છે–આત્માને અસર કરે છે. આ પ્રમાણે ઉદયમાં આવ્યા પછી તે કર્મનો નાશ થઇ જાય છે. આત્મા ઉપરથી તેઓ ખરી પડે છે. આનું નામ નિર્જરા છે. આનાથી વિરૂદ્ધનું કાર્ય આત્મામાં કર્મનું આવવું કર્મનું

૧ આમાં દર્શનનો અર્થ શ્રદ્ધા સમજવામાં ભૂલ થઇ છે. અહીં તેનો અર્થ સામાન્ય ઉપયોગ છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

આત્મા સાથે જોડાવું તેનું નામ **આશ્રવ** કહેવાય છે, કે જે શબ્દ બૌધ ધર્મના અભ્યાસીને બહુ જાણીતો છે. આશ્રવનાં કારણો—આત્માને કર્મનાં સંયોગ થવાનાં કારણો મન વચન અને શરીરનાં કાર્યો (ત્રણ યોગ) છે. તેઓ--તે ત્રણ યોગો જાણે કે આત્મા ઉપર હલ્લો કરવા માટે એક પેસવાની બારી જેમ ઉઘાડી મૂકવામાં આવે તેમ કર્મોને પ્રવેશવા માટે એક દ્વાર ઉઘાડી આપે છે. જો અમુક ચોકસ આત્મા અધર્માચરણ કરતો હોય એટલે કે જો તે આત્મા શુદ્ધ શ્રદ્ધા રાખતો ન હોય, વ્રત નિયમો પાળતો ન હોય, પોતાના વર્તનમાં બેદરકાર હોય, પોતાના વિકારોને વશ કરતો ન હોય, પણ વિકારો—જુસ્સાઓને આધીન વર્તતો હોય, આ સર્વ બાબતોમાં, પછી તે બાબત એક રીતે અથવા સમુચ્ચયે બધી રીતે વિરૂદ્ધ વર્તન કોઇ આત્મા કરતો હોય તો જ્યારે જ્યારે તે આ પ્રમાણે અવશપણે વર્તે—જુસ્સાઓ વિકારોને તાબે રહે ત્યારે ત્યારે તે આત્મા કર્મ બંધ કરે છે. કર્મનાં પુદ્ગળો તે આત્માને ચોંટે છે અને તેને માટે જૈનો કહે છે કે તે આત્મા કર્મનો **બંધ** કરે છે. હવે આ પ્રમાણે આવતા કર્મપુદ્ગળોને અથવા તો આશ્રવને અટકાવી પણ શકાય છે; તેનું નામ અટકાવ--પ્રતિબંધ—અથવા તો **સંવર** કહેવાય છે.

આ પ્રાચીનકાળના કાર્મિક થીયરીના વિચારોને જૈન લોકોએ ફીલોસોફીના એક ભવ્ય મંદિર તરીકે ગોઠવી દીધેલા છે, અને સાંખ્ય લોકોની જેમ જ (જો કે તદન જુદી જ લાઇનથી) તે ફીલોસોફીના વિચાર ચાલુ સાંસારિક અસ્તિત્વ કેવી રીતે છે તે સમજવાને તથા મુક્તિ—નિર્વાણ પામવાના કેવા રસ્તાઓ છે તે સ્પષ્ટ રીતે શીખવાને બહુ ઉપયોગી નીવડે છે. આ બાબત વધારે સ્પષ્ટ કરવાને હું થોડી વધારે વિગતો રજુ કરૂં છું.

વર્તણુક સંબંધીના ચોકસ નિયમો પાળવાથી, મન—વચન—કાયાના ત્રિકરણ યોગને અંકુશમાં લાવવાથી, ખાસ દ્રઢ સદ્વર્તન આચરવાથી, ધાર્મિક વિચારણા અને ધ્યાન કરવાથી, સુખોત્પાદક અથવા દુ:ખોત્પાદક વસ્તુઓ—અગર તો શાતા—અશાતા તરફ બેદરકાર રહેવાથી—સમ પરિણતિ રાખવાથી સંવર ઉપર અસર કરી શકાય છે—કર્મોના સમૂહને આવતો અટકાવી શકાય છે. તો પણ સૌથી શ્રેષ્ઠ—કર્મ નાંશ કરવાનો સર્વોત્તમ ઉપાય તો તપનું આચરણ કરવું તેજ છે. આ તપ આચરણમાં અન્ય ગુણોના આચરણ કરતાં જે ખાસ લાભ છે તે તેજ છે કે તે આવતાં નવીન કર્મોને તો રોકેજ છે, એટલું જ નહિ પણ પ્રથમ એકઠા થયેલા--આત્માને ચોંટી ગયેલા કર્મોને પણ તે બાળી શકે છે; તે તપથી નિર્જરા થઇ શકે છે, અને પ્રાંતે તે દ્વારા મુકિત પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. શ્રમણ તપસ્વી યોગીઓના ધર્મમાં જેમ આપણે આશા રાખી શકીએ તેમ તે તપજ મુકિત—નિર્વાણ પ્રાપ્તિનું મુખ્ય સાધન છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જૈન ધર્મમાંના તપ શબ્દનો અર્થ–તે શબ્દથી સૂચવાતા ભાવાર્થ તે ચાલુ વપરાતા અર્થ કરતાં કાંઈક જુદો સવિશેષ પ્રકારનો છે. જૈન મત પ્રમાણે શરીર આશ્રીને પણ તપ (બાહ્યતપ) છે, અને મન આશ્રીને પણ તપ (અભ્યંતરતપ) છે. એ રીતે બે પ્રકારના તપ છે. તેમાં બાહ્યતપમાં ઉપવાસ કરવો, ક્ષુધા કરતાં ઓછું ખાવું, નિરસ આહાર ખાવો–સરસ આહારનો ત્યાગ કરવો, આસાએશનો-આરામનો ત્યાગ કરવો, અને દેહનું દમન કરવું તેનો સમાવેશ થાય છે. માનસિક તપ–અભ્યંતર તપમાં પણ જુદા જુદા ભાગો છે. જેવાં કે પાપની કબુલાત કરવી, તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું, રોગી–બાળ–વૃદ્ધ (મુનિ) પ્રત્યે ફરજો સાચવવી, તેમની તાબેદારી ધરાવવી, વિવેક–વિનય સાચવવો, આત્મસંયમ કરવો અને ધ્યાન કરવું-આ સર્વનો અભ્યંતર તપમાં સમાવેશ થાય છે. એક બાબત ઉપર ખાસ ભાર મૂકીને હું તમારૂં લક્ષ ખેંચવા માગું છું તે એ છે કે જૈનોએ જે સન્યસ્તાશ્રમ વિરક્તાવસ્થા–સાધુપણું શીખવ્યું છે તે શિક્ષામાં ધ્યાનયોગ એવી રીતે બતાવ્યો છે કે મોક્ષે જવાના જે ઘણા પગથીયાં છે–ઘણા રસ્તા છે તેમાં યોગ પણ એક છે. એટલે કે યોગને એકાંત શ્રેષ્ઠત્વ આપવામાં આવ્યું નથી. જો કે ધ્યાનની સર્વોત્તમ છેલ્લી બે સ્થિતિ (શુક્લ ધ્યાનના છેલ્લા બે ભેદ) પછી તરતજ મુક્તિ મેળવી શકાય છે તેમ તેમણે પ્રતિપાદન કરેલ છે, તોપણ તપના બીજા ભેદો પણ કાંઇ ઓછી અગત્યતા ધરાવનારા નથી. જ્યારે આપણે જૈનના તપને, તેને મળતાજ સાંખ્યયોગના તપ સાથે સરખાવશું ત્યારે આ બાબત વધારે સ્પષ્ટ રીતે આપણાથી સમજી શકાશે. સાંખ્યલોકોનો તપ જૈનોના તપની જેમજ જુદી જુદી ભિન્નતા–જુદા જુદા ભેદો ધરાવે છે પણ ધ્યાન–ધારણા–સમાધિ કરતાં તે સર્વને ઉતરતા ગણવામાં આવે છે. ખરેખર આખા યોગનું મધ્યબિંદુ ધ્યાનજ ગણવામાં આવે છે. બીજી સર્વ પ્રકારની સાધુપણાની આચરણાને ધ્યાન—ધારણા—સમાધિ કરતાં ઉતરતા પ્રકારની ગણવામાં આવે છે. જ્ઞાનથીજ જેની પ્રાપ્તિ થઇ શકે તેવા પરમપદને પામવાનું જે મતમાં વર્ણવેલ હોય તે મતમાં કુદરતી રીતે તેવુંજ વર્ણન આવવાનો સંભવ રહે છે. મને એમ લાગે છે કે આત્મિક શક્તિઓ ખીલવવા અને આત્માને મુક્તસ્થાન પ્રાપ્ત કરાવવા માટે-ધ્યાનના વિષયની પૂરતી કરવા માટેજ બુદ્ધિ, અહંકાર, અને મનથી આરંભાતી, પ્રકૃતિના ફેરફારની થીયરી યોજવામાં આવી હશે. સાંખ્યયોગ તે એક ઉંચી ફીલોસોફીની શાખા છે; તેઓની સાધુસમાચારી પણ ઘણી કેળવાયેલી અને આત્મિક ઉન્નતિ તરફ દોરનારી છે. જૈનોની સાધુસમાચારી તેના કરતાં વધારે ઉન્નત પ્રકારની છે, તે વધારે મૂળ સિદ્ધાંતો તરફ દોરનારી છે, ઘણી વધારે પ્રાચીન હોય તેમ જણાય છે, અને તેનું મૂળ લક્ષ કર્મના મળથી—

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

કર્મના અશુભ પરમાણુઓથી આત્માને મુક્ત કરવો—છોડાવવો તે છે. જ્યા જૈન ધર્મનું શ્રમણુત્વ આચારમાં આવ્યું હશે, તે વખતે જે સાધુત્વ હિંદુસ્તાનમ ચાલતું હશે તેમાં તેના સાધુધર્મે ઘણો સુધારો કર્યો હશે. કેટલી ખોટી અતિશયોક્તિ—ધર્મને નામે ચાલતા ધતિંગો, જેવાં કે સ્વેચ્છાપ શારીરિક કષ્ટો સહન કરવા વિગેરેને તેમણે ચોકસ રીતે નાબુદ કર્યા હશે પણ તે આખા ધર્મને ફેરવવા શક્તિમાન્ થયું નથી. તે ધર્મો ઉપ તેણે અસર કરી છે, પણ તેવાં નકામા ધતિંગો જેમાંથી ઉદ્‌ભવેલા તે ધર્મનો સર્વ પ્રકારે તેઓ નાશ કઢી શકયા નથી. બ્રાહ્મણ ધર્મ–વેદાંત ધર્મના યોગ કરતાં ઘણ વધારે જુની શૈલીનું અને ઉન્નત પ્રકારનું સાધુત્વ તેઓએ પ્રતિપાદન કરેલ છે, અ જેવા મારા આ ભાષણમાં દેખાડવાનો મને પ્રસંગ મળ્યો છે તેવા અસલ પદ્ધતિન અધ્યાત્મિક વિચારોના આકારમાં મૂળ સિદ્ધાંતોના નમુનાઓ આપણે તે ધર્મમાંથ જ શોધી કાઢી શકીશું, કે જે નમુનાઓ ધાર્મિક જીવનના ખરેખર મૂળ પાયા તર ખ.પણને લઇ જઇ શકે.

હવે પ્રાંત ભાગમાં હિંદુસ્તાનની ફીલોસોફીનો મત ધરાવનાર એક ત્રીજ શાખાનું હું ટુંકાણમાં તમારી પાસે વિવેચન કરીશ. આ મત તે ‘ પંડિતોની ફીલો સોફી’ના નામથી ઓળખાય છે, જેને નૈયાયિક અને વૈશેષિક મતોના નામથી આપ સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે છે. જે સર્વ સંસ્કૃત ભાષા બોલે છે–પૂર્વકાળમાં બોલત હતા તે સર્વના સર્વ સામાન્ય વારસામાં ઉતરી આવેલ ચાલુ અસાધારણ તર્કો– લીલો અને વિચારોને પદ્ધતિસરની ગોઠવણથી આ મતો બહાર પાડે છે, સરખાઇ દેખાડે છે, અને ખુલાસાપૂર્વક સમજાવે છે. આ ફીલોસોફીના અમુક મતો જૈ મતાનુસાર પણ છે, કારણકે જૈનો હમેશા સર્વમાન્ય થઇ શકે તેવા જ વિચારો ધર વનારા છે અને તે વાત મેં પ્રથમ કહેલ પણ છે. ઘણા જૈન લેખકોએ નૈયાયિક અ વૈશેષિક ઉપર ગ્રંથો પણ લખેલા છે, પણ જ્યારે જૈન ફીલોસોફી રચવામાં આ ત્યારે, પછીના વખતથી જે નામે આ ત્રીજા મતવાળા પ્રખ્યાત થયા તે નામવાળ પંડિતો–નૈયાયિકો વૈદિક ધર્મથી અથવા તો અધ્યાત્મવાદના મતથી જુદા પડેલ નહોતા. વળી આ લગભગ સત્ય છે કે અત્યારે કોઇ અમુક વર્ગના માણસો તે જુદા પડેલા નથી કે જેને પંડિતો અથવા તો નૈયાયિકોના નામથી ઓળખી શકાય એમની ફીલોસોફી પણ બહુ અપૂર્ણ છે. ફક્ત ઐતિહાસિક કથા તેમને માટે આટ કહે છે:—

“ વૈશેષિક મત મૂળ જૈન અને મહાવીર પછી આઠમે પાટે થયેલ સ્થવિ

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મહાગિરિજીના શિષ્ય ચાલુય રોહગુપ્તે સ્થાપન કરેલ છે." આ પ્રમાણે હોવાથી વૈશેષિક અને જૈન મત વચ્ચે શું સંબંધ રહેલો છે તે શોધી કાઢવાની આપણને જરૂર રહેતી નથી. પણ એટલું તો કહી શકાય કે પરમાણુઓની થીયરી, કે જે વૈશેષિક મતની ખાસ રૂપરેખા છે, તે જૈન ધર્મમાં ઘણી સારી રીતે શીખવવામાં આવેલ છે. હવે નૈયાયિક મત માટે એટલું તો ચોકસ કહી શકાય તેમ છે કે તે જૈન ધર્મની પછીથી નીકળેલ મત છે; કારણકે જૈનોનું તર્કશાસ્ત્ર અને ન્યાય ઘણા પ્રાચીન વિચારો દર્શાવનારૂં છે અને નૈયાયિકોનું તર્કશાસ્ત્ર કે જે પણ ઘણું આગળ વધેલું છે તેની સાથે જૈનોનું તર્કશાસ્ત્ર કોઇ પણ રીતનો સંબંધ ધરાવનાર નથી.

પ્રાંતે મને મારો ચોકસ નિશ્ચય જણાવવાની રજા આપશો કે જૈનીઝમ-જૈન ધર્મ તદન પ્રાચીન મત છે, અને અન્ય મતો કરતાં તદન જુદો અને સ્વતંત્ર મત છે; તેથી પૂર્વના હિંદુસ્તાનના ફીલોસોફીના વિચારો અને ધાર્મિક જીવનના અભ્યાસ કરનાર માટે તે ધર્મ ઘણી વિશેષ અગત્યતા ધરાવનાર છે.

કાપડીયા નેમચંદ ગીરધરલાલ.
(ભાષાંતર કર્ત્તા.)

ઉપર પ્રમાણેનું પ્રો. હર્મન જેકોબીનું જૈન ધર્મ ઉપર વિશેષ અજવાળું પાડનાર અને જૈન ધર્મ માટે પશ્ચિમના વિદ્વાનો કેવો મત ધરાવે છે તે દર્શાવનાર ભાષણનું ભાષાંતર અમારા સુજ્ઞ વાંચકોની સમજ માટે બહાર પાડતાં અમને બહુ આનંદ થાય છે. આખું ભાષણ ફીલોસોફીના વિચારોથી ભરપૂર છે. ગુજરાતી ભાષામાં કેટલાક શબ્દોની ઓછાશને લીધે ભાષાંતરકારને કેટલીક જગ્યાએ વિસ્તારથી વિવેચન કરવાની જરૂર પડી છે. તે વિદ્વાન્ પ્રોફેસર, કે જે આપણામાં સારી માન્યતા ધરાવે છે, તેના તરફથી ઐતિહાસિક પરિષદમાં અપાયેલ આ ભાષણ માટે અમે તે વિદ્વાન્ પ્રોફેસરને ધન્યવાદ આપીએ છીએ. તે મૂળ ભાષણ ખાસ વાંચવા લાયક છે, અને અમારા ઇંગ્લીશ ભાષા જાણનારા વાંચક બંધુઓને તે મૂળ ભાષણ (શ્રી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સ હેરલ્ડના નવેમ્બર માસના અંકમાં બહાર પડેલ) વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ.

તંત્રી.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्रीविजयधर्मसूरिनुं भावनगर पधारवुं.

ભાવનગરથી ગુરૂમહારાજની છેલા વખત સુધીની સેવાનો લાભ લઇ, બનારસ જેવા દૂર પ્રદેશમાં વિચરી, જૈનધર્મનો જયસ્થંભ–શ્રીયશોવિજયજી પાઠશાળારૂપે આરોપણ કરી, મુનિ અને શ્રાવકોમાંથી અનેક વિદ્વદ્રત્નો ઉત્પન્ન કરી, અનેક જૈન ગ્રંથોનો પ્રીન્ટીંગદ્વારા ઉદ્ધાર કરી, બહુ વર્ષે સૂરિપદની ઉપાધિ સાથે બનારસથી વિહાર કર્યો અને અનુક્રમે સિદ્ધક્ષેત્રની યાત્રાનો લાભ લીધો. આ હકીકતને લઇને યોગ્ય અવસર દેખી ભાવનગરના શ્રીસંઘના આગેવાનો ભાવનગર પધારવાની વિનંતિ કરવા પાલીતાણે ગયા છતાં બહુ વર્ષે પધારેલા હોવાથી એક ચાતુર્માસ-સિદ્ધક્ષેત્રમાં કરવાની સાથેના સર્વે મુનિઓની તીવ્ર ઇચ્છા હોવાથી ચાતુર્માસ વ્યતીત થયા બાદ ભાવનગર આવવાની ઇચ્છા જણાવી. ચાતુર્માસ વ્યતીત થયે ફરીને વિનંતિ કરવામાં આવી એટલે તેનો સ્વીકાર કરીને પાર્શ્વનાથજીના જન્મ કલ્યાણક તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ પોસ દશમી (માગશર વદ દશમી) એ આચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરિ પોતાના પરિવાર સહિત ભાવનગર પધાર્યા. શ્રીસંઘે યોગ્ય રીતે સારી ધામધુમ સાથે સામૈયું કર્યું.

માગશર વદી ૧૧ થી વ્યાખ્યાનની શરૂઆત થતાં શ્રાવક શ્રાવિકાઓને તેમાં અપૂર્વ રસ લાગ્યો કે જેથી પર્યુષણ પર્વ જેવી માણસોની ભીડ દરરોજનાં વ્યાખ્યાનમાં થવા લાગી અને એકચિત્તે ઉપદેશામૃતનું આસ્વાદન કરવા લાગ્યા. એમની મધુર વાણીના રસનું અન્યધર્મીઓને પણ આસ્વાદન કરાવવા માટે ચાર જાહેર ભાષણો કરાવવામાં આવ્યા. તેની અંદર ભાવનગરના મુખ્ય દીવાનસાહેબથી માંડીને અનેક અધિકારીઓએ તેમજ પુષ્કળ સંખ્યામાં જૈનેતર વર્ગે વ્યાખ્યાન શ્રવણનો લાભ લીધો. વ્યાખ્યાનોની સર્વ જીવને એક સરખું હિત કરે તેવી અતિ ઉત્તમ પદ્ધતિની સૌ કોઇ અત્યંત પ્રશંસા કરવા લાગ્યું.

ચાર વ્યાખ્યાન ચાર રવિવારે કરાવવામાં આવ્યા હતા. જેની અંદર વિષય **મનુષ્યકર્તવ્ય, પુરૂષાર્થ, ગૃહસ્થધર્મ** અને **આત્મોન્નતિ**નો અનુક્રમે રાખવામાં આવ્યો હતો. બે વ્યાખ્યાન વીક્ટરસ્કવેરમાં, એક દશાશ્રીમાળીના વંડામાં અને છેલ્લું યશોનાથ મહાદેવના મંદિરમાં થયું હતું. અન્ય વર્ગ પ્રસન્ન થયાની ખાસ નિશાની એ હતી કે ત્રીજા વ્યાખ્યાનના પેંફ્લેટ ભાવનગરના નગરશેઠના નામથી અને ચોથા વ્યાખ્યાનના પેંફ્લેટ અત્રેની થીયોસોફીકલ સોસાઇટી તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યા હતા. દરેક વખતે હજાર ઉપરાંત શ્રોતાઓએ લાભ લીધો હતો.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ભાવનગરના માજી દીવાન મે. પટણી સાહેબ જાહેર વ્યાખ્યાનનો લાભ ન લઇ શકવાથી છેલ્લે દિવસે (માહ શુદિ ૭ મે) ઉપાશ્રયની અંદર વ્યાખ્યાનનો લાભ લેવા પધાર્યા હતા, અને બે કલાક બેસીને નિવૃત્તિ પૂર્વક લાભ લીધો હતો.

સુમારે દોઢ મહીના જેટલું શ્રીવિજયધર્મસૂરિનું ભાવનગર રહેવું થયું તેની અંદર અનેક શુભ કાર્યો થયાં છે. તેમાં ખાસ નોંધ લેવા લાયક કાર્ય **કાશી પશુ**શાળા (પાંજરાપોળ) ને માટે સહાય કરવાની ઉપદેશ દ્વારા આવશ્યકતા જણાવતાં જૈન વર્ગે ઇચ્છાનુસાર રકમ લખાવી હતી, જેને પરિણામે રૂ. ૧૮૦૦) ઉપરાંત વીન પ્રયાસે થઈ ગયા હતા, એની અંદર જૈનેતર વર્ગ તરફથી પણ કેટલીક રકમ આવેલી છે તે છે. આ એઓ સાહેબના ઉપદેશનું એક દશ્ય ફળ થયું છે.

ભાવનગરમાં વર્ષા ચાતુર્માસ કરવાની ભાવનગરના સંઘની તથા જૈનેતર અન્ય ગૃહસ્થો અને અમલદાર વર્ગની પણ આગ્રહ પૂર્વક પ્રાર્થના છતાં ચાતુર્માસ દૂર હોવાથી, ગીરનાર તીર્થની યાત્રાનો અપૂર્વ લાભ લેવાની તીવ્ર ઇચ્છાથી તેમજ વિહારવડે અનેક સ્થાને ઉપકાર કરવાની સંપૂર્ણ જીજ્ઞાસા હોવાથી વધારે ન રોકાતાં મહા શુદિ ૭ મે ગોઘા તરફ વિહાર કરી ગયા છે. ગોઘાની અંદર પણ જાહેર વ્યાખ્યાન એક આપ્યું છે અને કાશી પશુશાળા નિમિત્તે બસો રૂપીઆ લગભગની સહાય પણ થઇ છે.

શ્રીવિજયધર્મસૂરિના પરિવારની અંદર પાંચ મુનિઓ તો બહુ શ્રેષ્ટ વિદ્વાનોની પંક્તિમાં મૂકવા લાયક છે. **ઉપાધ્યાયશ્રી ઇંદ્રવિજયજી** ઐતિહાસિક વિષયમાં પૂરા પ્રયત્નશીલ છે. **પ્રવર્તક શ્રીમંગળવિજયજી** તથા **મુનિરાજશ્રી ન્યાયવિજયજી** ન્યાયના વિષયમાં અત્યંત પ્રવીણ છે અને પરીક્ષાઓ આપીને **ન્યાયતીર્થની** પદવી પ્રાપ્ત કરેલી છે. **મુનિરાજશ્રી ભક્તિવિજયજી** જ્ઞાન અને ક્રિયા બંનેમાં બહુજ રૂચિવાળા અને કર્ત્તવ્ય પરાયણ છે. **મુનિરાજશ્રી વિદ્યાવિજયજી** એક ઉત્તમ લેખક તથા વક્તા છે. આવા ઉત્તમ પરિવારથી તેમની શોભામાં વૃદ્ધિ થયેલી છે. તેમનો આખો પરિવાર જ્ઞાનાભ્યાસ વિગેરેમાં સતત્ ઉદ્યમી છે.

આવા મુનિરાજના વિહારથી જૈન કોમનેજ નહીં પણ સર્વે જિજ્ઞાસુઓને ઘણો લાભ પ્રાપ્ત થાય છે, જૈનધર્મની સર્વોત્કૃષ્ટતા જગ જાહેર થતી જાય છે અને જૈન મુનિઓના ત્યાગી વૈરાગીપણાની મનુષ્ય માત્રને ખબર પડે છે, એકંદર રીતે જ્ઞાન ક્રિયા–બંનેના આરાધનમાં તત્પર, જાહેર વ્યાખ્યાન કરવાને પ્રસંગે સાધ્યબિંદુ જાળવવામાં પ્રવીણ અને જાહેર વ્યાખ્યાન આપવામાં તત્પર એવા મુનિરાજના વિહારથી જૈનધર્મની દેશપ્રદેશમાં અપૂર્વ ઉન્નતિ થાય છે એ વાત નિર્વિવાદ સિદ્ધ છે.

ઇત્યલમ્.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રી લીંબડીમાં જૈન બોર્ડીંગની સ્થાપના.

ઝાલાવાડની અંદર **લીંબડી** શહેર તેનું મધ્યબિંદુ છે. ત્યાંના **મહારાજા સાહેબશ્રી દોલતસિંહજી** બહુ જ બાહોશ હોવા સાથે કેળવણીના ભક્ત છે અને તેની નિશાની તરિકે તેઓ નામદારે પોતાના આખા સ્ટેટમાં કેળવણી ફ્રી (મફત–ફી વીનાની) કરી છે. આવી અનુકુળતાવાળા સ્થાનમાં બોર્ડીંગ જેવી સંસ્થાની ખાસ આવશ્યકતા છે. કારણકે બહાગામના વિદ્યાર્થીઓ રહેવા વિગેરેની સગવડને અભાવે ઉંચી કેળવણીનો પૂરતો લાભ લઈ શકતા નથી. આ વિચાર ત્યાંના જૈન આગેવાનોના હૃદયમાં દાખલ થતાં તેણે સારી અસર કરી, તે ઉપરથી **દોશી કેશવલાલ લાલચંદ** અને **પરી. ઉમેદભાઇ નાનચંદ** વિગેરે ગૃહસ્થો સહાય મેળવવા મુંબઈ ગયા. પોતાના વખતનો ભોગ આપ્યો. જેના પરિણામે ત્યાં પણ સહાયકો મળી આવ્યા અને સુમારે અગ્યાર હજાર જેટલી રકમ કરી આવ્યા. લીંબડી તળમાંથી અને બહારગામથી વાર્ષિક રૂ ૧૦૦૦) દર વર્ષે મળી શકે એવી અમુક વર્ષોને માટે કબુલાત થઇ. આટલા ઉપરથી ગયા માહ શુદિ ૫ મે ત્યાંના નામદાર દરબારશ્રીના પ્રમુખપણા નીચે ભરબજાર વચ્ચે મેળાવડો કરીને નામદાર દરબારશ્રીના હાથથી શ્રી જૈન બોર્ડીંગ ખોલવામાં આવી છે.

આ બોર્ડીંગનું નામ તો શ્વેતાંબર મુર્ત્તિપૂજક જૈન બોર્ડીંગ રાખવામાં આવ્યું છે, પરંતુ આ સંપવૃદ્ધિના જમાનામાં માત્ર નામવડે પ્રારંભમાં જ ભેદબુદ્ધિ દર્શાવવાની આવશ્યકતા ન જણાવાથી અમે પ્રથમના બે શબ્દો કમી કર્યા છે. અને તે સંબંધમાં જાહેર મેળાવડાની અંદર યોગ્ય રીતે કહેવામાં પણ આવ્યું છે.

આ શુભ પ્રસંગે અમારી સભાના પ્રમુખ કુંવરજી આણંદજીનું ત્યાં જવું થયું હતું. તેમણે પોતાના ભાષણની અંદર નામદાર દરબારશ્રીના કેળવણી પ્રત્યેના સદ્‌ભાવની પ્રશંસા, રાજા પ્રજા વચ્ચે પ્રેમ અને ભક્તિવડે થવું ને રહેવું જોઇતું અખંડ જોડાણ, જૈન બોર્ડીંગના સ્થાપકોને આવશ્યક સૂચનાઓ, દાખલ થનારા બોર્ડરોને અગત્યની હિતશિક્ષાઓ, જૈન ગણાતા સર્વ વિભાગોમાં એક્યતા થવાની ને રહેવાની જરૂર, સર્વ મનુષ્યો મૂર્ત્તિપૂજક છે તેને માટે ઉદાહરણો–વિગેરે વિષયોનું સારી રીતે સ્પષ્ટીકરણ કર્યું હતું. નામદાર મહારાજા સાહેબે પ્રાંતે પોતાના ભાષણમાં આ કાર્યની શરૂઆતથી પોતાની તરફનો સંતોષ જણાવ્યો હતો અને પોતે પણ મૂર્ત્તિપૂજક હોવાથી મૂર્ત્તિપૂજક જૈનો તરફથી પ્રારંભેલા આ કાર્યથી વધારે પ્રસન્નતા દર્શાવી હતી. મેળાવડો ઘણા આનંદ સાથે બરખાસ્ત થયો હતો. અમે આ જૈન બોર્ડીંગની ફતેહ ઇચ્છીએ છીએ, અને શ્રીમંત ગૃહસ્થોને યથાયોગ્ય સહાય આપવાની ખાસ સુચના કરીએ છીએ.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જાહેર વ્યાખ્યાનથી થતા લાભ.

(મુનિરાજશ્રી વલ્લભવિજયજીનું ભાવનગરમાં પધારવું)

જાહેરમાં સર્વજન સમક્ષ–અનેક ધર્મવાળાઓની અંદર સાર્વજનિક વિષયમાં વ્યાખ્યાન દેવાની પદ્ધતિ હાલમાં જે શરૂ થઇ છે તેથી જૈનધર્મની વિશાળ દૃષ્ટિ, તેમાં બતાવેલા સર્વોત્કૃષ્ટ મૈત્રીભાવ, તેની અંદર બતાવેલ ધર્મનું સર્વ પ્રજાને થઈ શકે તેવું એક સરખું રૂચિકરપણું, અનેક દર્શનોની અંદર તેની ઉચ્ચતા, તેમાં બતાવેલા દેવ ગુરૂ ને ધર્મના સ્વરૂપનું સર્વમાન્યપણું, તેના શાસ્ત્રનું પરસ્પર અવિરોધીપણું ઇત્યાદિ અનેક હકીકતો જાહેરમાં આવે છે અને તેથી જૈનધર્મની વાસ્તવિક ઉન્નતિ થાય છે. આ વાત નિઃસંદેહ છે. પરંતુ તેમાં વ્યાખ્યાનકારને અંગે ખાસ પ્રથમથી જ એક પ્રકારની સાવચેતી રાખવાની આવશ્યકતા છે. તે પ્રકાર એ છે કે–દેખાદેખીએ પોતે અલ્પજ્ઞ છતાં, જૈન શાસ્ત્રમાં બતાવેલા સિદ્ધાંતોનો પૂરતો અનુભવ નહી છતાં અને અન્ય દર્શનકાર તરફથી કોઇ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવે તો તેનો સંતોષકારક તેમજ વાસ્તવિક ઉત્તર આપવાની શક્તિ નહીં છતાં જે તે મુનિઓ જાહેર વ્યાખ્યાન દેવા લાગ્યા છે તેથી લાભને બદલે નુકશાન થવાનો વિશેષ સંભવ છે. તેઓ અન્યને સંતોષ ઉપજાવવાને બદલે ઉલટો અભાવ ઉત્પન્ન કરે છે, અન્ય ધર્મની નિંદામાં ઉતરી પડે છે, જૈનધર્મની વાસ્તવિક મહત્વતા બતાવી ન શકવાથી ઉલટા તેમાં ખામી દેખાડે છે અને જૈનીઓ આવા સંકુચિત વિચારવાળા અથવા અલ્પજ્ઞ છે એવો અભિપ્રાય ઉત્પન્ન કરાવે છે. તેથી સામાન્ય બુદ્ધિવાળા તેમજ અન્ય દર્શનોના શાસ્ત્રોથી તદ્દન અનભિજ્ઞ મુનિઓએ તેવી બાબતમાં આગળ પડવાની ઇચ્છા કરવી યોગ્ય નથી. કેમકે તેથી લાભને બદલે હાની થાય છે.

ભાવનગર ખાતે શ્રીવિજયધર્મસૂરિ ચાર જાહેર વ્યાખ્યાનો આપી ગયા પછી માહ શુદિ ૧૫ મે શ્રીવિજયાનંદ સૂરીશ્વર (આત્મારામજી મહારાજ)ના પ્રશિષ્ય મુનિરાજશ્રી વલ્લભવિજયજીનું ભાવનગરના સંઘની વિનંતિથી ભાવનગર પધારવું થતાં તેઓ સાહેબે એક જાહેર વ્યાખ્યાન ' હાલના જમાનામાં આપણને શેની જરૂરીઆત છે ? ' એ વિષય ઉપર આપ્યું છે. તેની અંદર અત્રેના મે. નાયબ દીવાન સાહેબ વિગેરે અનેક અધિકારીઓ તથા નગરશેઠ વિગેરે અન્ય સંખ્યાબંધ ગૃહસ્થો પધાર્યા હતા. તેમણે બે કલાક એક ચિત્તે ભાષણ સાંભળીને અત્યંત પ્રસન્ન થવાથી સ્વમુખે પ્રશંસા કરી છે અને જૈનધર્મ આવો મહત્વશાળી છે તેને માટે પણ ઉચ્ચ વિચારો દર્શાવ્યા છે. આવા વક્તાઓના ભાષણથી અનેક પ્રકારના લાભો થાય છે.

મુનિરાજશ્રી વલ્લભવિજયજીએ માત્ર ૧૨ દિવસ ભાવનગરમાં રહીને મહા વદિ ૧૩ સે વિહાર કર્યો છે. જેથી બીજું જાહેર વ્યાખ્યાન અપાવવાનું બની શક્યું નથી પરંતુ ઉપાશ્રયની અંદર વ્યાખ્યાનાદિ પ્રસંગે જૈન વર્ગને ઉત્તમ ઉપદેશનો અપરિમિત લાભ આપ્યો છે. તે સાથે એક દીક્ષામહોત્સવ પણ થયો છે. પંજાબની અંદર [illegible] ગામના રહીશ એક જૈન બંધુએ રાજીખુશીથી પોતાની સ્ત્રીને ચારિત્ર [illegible] ઉદાર વૃત્તિ દેખાડી છે, તેમજ તે પ્રસંગે રૂ ૫૦૦) ઉપરાંતનો સત્કાર્યમાં વ્યય કર્યો છે. આ હકીકત અનુકરણ કરવા યોગ્ય છે.

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

હાલમાં છપાઇને બહાર પડેલ છે.

શ્રી ત્રિષષ્ટિ શલાકા પુરૂષ ચરિત્ર ભાષાંતર.

પર્વ ૮ મું, ૯ મું.

આ બે પર્વની અંદર શ્રી નેમિનાથનું અને પાર્શ્વનાથનું, તેમજ [illegible] કૃષ્ણ, બળભદ્ર અને જરાસંધનું તથા બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીનું ચરિત્ર [illegible] વસુદેવનું ચરિત્ર પણ વિસ્તારે આપેલું છે. દ્રૌપદીના ચરિત્રનો સમાવેશ તેના ચરિત્રની અંદર કરેલો છે પણ પાંડવોનું ચરિત્ર બહુ વિસ્તૃત નથી. ભાષાંતર અમે પ્રથમ છપાવેલ પણ તેની નકલો સુમારે બે વર્ષ થયા [illegible] હતી, તેથી આ બીજી આવૃત્તિ બહુ સુંદર અને ગુજરાતી ટાઇપથી [illegible] પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં મુંબઇમાં છપાવી છે. પ્રસ્તાવના ને વિષયાનુક્રમણિકા બહુ [illegible] આપવામાં આવેલ છે, જે વાંચતાં બંને પર્વનો સાર સમજી શકાય. તેના [illegible]મણ, બંધામણ અને કાગળ સંબંધી ખર્ચ વધારે લાગ્યા છતાં કિંમત પ્રમાણે રૂ. ૧–૧૨–૦ જ રાખવામાં આવેલ છે. છેલા વર્ષમાં આખું ત્રિષષ્ટિ પુરૂષ ચરિત્ર મંગાવનારને આ વિભાગ મળેલ નથી તેથી તેમણે મંગાવી [illegible] પોસ્ટેજ ચાર આના વધારે સમજવા. હાલમાં દશે પર્વ તૈયાર છે તેથી પણ કોઇ પર્વ ખુટતું હોય તો તે અગર આખો સેટ મંગાવી લેવાનું રાખવું. પ્રમાદ કરવો નહીં.

શ્રી હૃદયપ્રદીપ ષટ્ત્રિંશિકા સટીક ભાષાંતર.

આ અપૂર્વ વૈરાગ્યોત્પાદક ૩૬ શ્લોકોના પ્રકરણને તેના પર [illegible] ટીકા સાથે તથા તેના ગુજરાતી અર્થ ને વિસ્તૃત વિવેચન સાથે છપાવીને [illegible] કરેલ છે. એક શ્રાવિકાએ આર્થિક સહાય કરી છે તેથી ઉત્તમ સાધુ સાધ્વી [illegible] જૈન સંસ્થાઓ અને પુસ્તકાલયોને ભેટ આપવામાં આવે છે. બીજાઓ પણ લાભ લઇ શકે તેટલા માટે થોડી નકલો માત્ર બે આનાની [illegible] રાખેલી છે. વાંચતાં અવશ્ય વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થવા સાથે શુદ્ધ [illegible] છે. સંસ્થાઓએ માત્ર પોસ્ટેજ ને અન્ય ઇચ્છકોએ પોસ્ટેજનો [illegible] મોકલવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.

નવા લાઇફ મેમ્બરોનાં નામ.

૧ શેઠ પીતાંબર મનાજી. ગુંદવી–હાલ સુરત.
૨ શા. છગનરાજ જગજીવન. ભાવનગર.
૩ શા. છોટાલાલ. મગનલાલ કોઠારી. [illegible]
૪ શા. હીરાલાલ અમૃતલાલ. ભાવનગર.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ભાઇ મગનલાલ કંકુચંદનો સ્વર્ગવાસ.

વીજાપુર નિવાસી આ ગૃહસ્થે ગયા પોસ વદી ૧૩ શે ૫૫ વર્ષની વયે આ વિનશ્વર મનુષ્યદેહ તજી દીધો છે. તેમના મૃત્યુસમાચાર જાણી અમને ઘણો ખેદ થયો છે. એઓ ઉત્સાહપૂર્ણ હૃદયવાળા અને કર્તવ્યપરાયણ હતા. એમની જીંદગીમાં એમણે અનેક પ્રકારના શુભ કાર્યો કર્યાં છે. છેવટે તેમણે વીજાપુર ખાતે ઉજમણાનો ઘણો ઉત્તમ મહોચ્છવ કર્યો હતો. તે કાર્તિક વદિ ૧૩ શે સમાપ્ત થયો હતો. વીજાપુરના સંઘમાં એઓ આગેવાન હતા; અને તીર્થયાત્રા, ગુરૂભક્તિ, કેળવણીને ઉત્તેજન, જ્ઞાનવૃદ્ધિ, શાસનોન્નતિ વિગેરે કાર્યમાં નિરંતર તત્પર હતા. અમે તેમના કુટુંબને અને મુખ્યત્વે તેમના નજીકના સંબંધી લલુભાઇ કરમચંદ દલાલને અંતઃકરણ પૂર્વક દીલાસો આપીએ છીએ અને તેમના આત્માને શાંતિ ઇચ્છીએ છીએ.

લાઇફ મેમ્બરોને ભેટ.

આ સભાના લાઇફ મેમ્બરોને આ પૂરા થતા વર્ષને અંગે નીચે જણાવેલ ગ્રંથો ને બુકો ભેટ આપવાનું મુકરર કરવામાં આવેલ છે. તે તમામ તૈયાર હોવાથી મોકલવા શરૂ કરેલા છે. તેમાંથી કેટલાક મેમ્બરોને અમુક બુકો મોકલાવેલ છે તેમણે બાકી રહેલ મંગાવી લેવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.

१ શ્રી સૂક્ષ્માર્થ સારોદ્ધાર સાર્ધ શતક સટીક.
२ શ્રીપાળ રાજાનો રાસ અર્થ વિવેચન યુક્ત.
૩ શ્રી અધ્યાત્મસાર સટીક. સંસ્કૃત. શ્લોક ૮૦૦૦.
૪ શ્રી સુમાદિદેશના ભાષાંતર.
૫ શ્રી ભુવનભાનુ કેવળી ચરિત્ર ભાષાંતર.
૬ શ્રી પ્રિયંકર ચરિત્ર ભાષાંતર.
૭ શ્રી હૃદયપ્રદીપ ષટ્ત્રિંશિકા સટીક ભાષાંતર.
૮ અધ્યાત્મસાર સટીક ભાષાંતર. કીં. રૂા. ૨) નું રૂા. ૧) ની કિંમતથી.

છપાય છે.

શ્રીમાન્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય વિરચિત ચોવિશી.

(ભાવાર્થ અને વિવેચન સાથે)

આ ચોવીશી ઉપર યોગ્ય વિસ્તારથી વિચારપૂર્વક વર્તમાન સમયને અનુસરતી ભાષા શૈલીથી વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. કર્તા મહાશયના આશયને સ્પષ્ટ-વ્યક્ત કરવા બનતો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. આ બુક [illegible] વખતમાં બહાર પડશે. ગ્લેઝપેપર ઉપર સુશોભિત [illegible] કિંમત [illegible] માત્ર આના જ રાખવામાં આવી છે. હેતુ સર્વે લાભ લઇ શકે તે છે. મંગાવનાર [illegible] શ્રી જેસંગભાઇ પ્રેમચંદ ના [illegible] ઉપર લખવું. પોસ્ટેજ જુદું સમજવું. [illegible]

For Private And Personal Use Only